

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра обліку та оподаткування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

ОБЛІК, КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ВЛАСНОГО ВИРОБНИЦТВА

Студента 2 курсу, 3м групи,
спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»
спеціалізації «Облік і
оподаткування»

Березовського Андрія
Руслановича

Науковий керівник
доктор економічних наук,
професор

Бенько Микола
Миколайович

Гарант освітньої програми
доктор економічних наук,
професор

Бенько Микола
Миколайович

Київ 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ВЛАСНОГО ВИРОБНИЦТВА	8
1.1. Економічна сутність, класифікація та оцінка готової продукції	8
1.2. Економіко-правовий аналіз та огляд нормативної бази і спеціальної літератури з обліку, контролю та аналізу готової продукції	20
1.3. Передумови організації та методології обліку, контролю та аналізу готової продукції власного виробництва у ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон»	29
Висновки до розділу 1	43
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ВЛАСНОГО ВИРОБНИЦТВА ТА ШЛЯХИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ	45
2.1. Організація обліку готової продукції	45
2.2. Фінансовий облік готової продукції	53
2.3. Управлінський (внутрішньогосподарський) облік готової продукції та витрат на її виробництво	60
2.4. Узагальнення інформації у звітності підприємства	73
2.5. Особливості постановки задачі обліку готової продукції в автоматизованих системах бухгалтерського обліку	78
Висновки до розділу 2	92
РОЗДІЛ 3. КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ВЛАСНОГО ВИРОБНИЦТВА	93
3.1. Методика контролю готової продукції	93
3.2. Система показників, інформаційна база та основні методи аналізу готової продукції	101
3.3. Методика аналізу готової продукції власного виробництва	109
Висновки до розділу 3	117
ВИСНОВКИ	118
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	121
ДОДАТКИ	129

ВСТУП

Актуальність дослідження обумовлена наступним. Економічні трансформації та перетворення, які відбуваються в Україні, прямо взаємопов'язані з пошуком принципово сучасних підходів до управління виробництвом, здійсненням виробничих процесів, виготовленням кінцевої продукції споживання, котра є однією з провідних елементів процесу виробництва будь-якого підприємства.

Впровадження таких підходів потребує адекватних змін в структурі обліку, та відповідно, визначає необхідність модернізації системи облікової інформації, потрібної для ухвалення правильних управлінських рішень.

Адже від якості обліку в кінцевому підсумку залежить достовірне визначення фінансового результату діяльності підприємства, а саме прибутку чи збитку.

Стрімкі перетворення економічних умов обертаються до бухгалтерського обліку підприємства, як до основної бази інформаційного забезпечення органів управління, та змушують провадити нові правила та вимоги, такі як, відображення правдивих процесів виробництва, дотримання змін у нормативному законодавстві, надання результативної та оперативної інформації, потрібної для ухвалення господарських рішень.

Ефективне застосування готової продукції, як однієї з основних частин оборотного капіталу – є фундаментальною основою успішної господарської діяльності підприємства та отримання максимально високих грошових прибутків. Розвиток ринкових відносин встановлює новітні умови її обліку, контролю та аналізу. Інфляційні процеси, низька платоспроможність та кризові явища примушують підприємства змінювати господарську політику по відношенню до готової продукції, досліджувати нові канали збуту та надходження продукції, вивчати проблемні аспекти її ефективного використання.

Діяльність будь-якого суб'єкта господарювання у теперішніх умовах є предметом уваги широкого кола учасників ринкових відносин, які зацікавлені у

позитивних результатах його діяльності. Успішне функціонування кожного з них полягає у підвищенні рівня економічної ефективності готової продукції.

Підприємство має виробляти ту продукцію, яка користується попитом на ринку збуту. Головну роль у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства відіграє система контролю та аналізу за готовою продукцією, оскільки вона впливає на фінансовий результат, який є узагальнюючим показником роботи підприємства. За таких умов завданням обліку є забезпечення управлінського персоналу інформацією для оперативного регулювання готової продукції, планування майбутньої діяльності, запобігання суб'єктивності у процесі прийняття рішень.

У процесі формування ринкових відносин в Україні виникло багато проблем, які, не дивлячись на позитивну тенденцію в розвитку економіки, ще не можна вважати вирішеними. Однією з таких проблем є розвиток галузей, які утворюють дохідну частину бюджету, у тому числі будівництва. Розглядаючи проблематику особливостей обліку, контролю та аналізу готової продукції на виробничих підприємствах, слід зазначити, що сучасні ринкові відносини висувають нові завдання щодо вирішення цих проблем, тоді як існуючі дослідження базуються на класичному підході, що деякі аспекти обліку, контролю та аналізу готової продукції у системі управління підприємства потребують більш глибокого дослідження.

Проблематику особливостей обліку, контролю та аналізу готової продукції на підприємствах розглянуто у наукових працях таких вітчизняних науковців як Б.І. Валуєва, С.Ф. Голова, Ф.Ф. Бутинця, Л.К. Сук, В.Я. Савченка, В.В. Сопка, Т.В. Дідоренка, Я.В. Сливки та багатьох інших. Питання необхідності розроблення методичного підходу до формування собівартості готової продукції досліджували Н.М. Кисіль, Н.І. Колінько [1], Ж.К. Нестеренко, І.О. Циганова, М.М. Цебрій. У роботі Л.М. Яременко [2] проаналізовано вимоги П(С)БО 16 «Витрати» щодо формування виробничої собівартості продукції. Ж.К. Нестеренко [3] наводить класифікацію готової продукції за її характером, перелік господарських операцій з готової продукції, пропозиції щодо вдосконалення

документування процесів із готовою продукцією. Вагомий внесок у розвиток методологічних питань обліку, контролю та аналізу готової продукції зробили також зарубіжні вчені, такі як, зокрема, В.Ф. Палій, Дж. Фостер, А.Д. Шермет, В.Я. Соколов.

Проте питання обліку, контролю та аналізу готової продукції на підприємствах залишається актуальним і потребує вирішення в умовах сьогодення. Відсутність системних та комплексних підходів щодо цих питань не дає змоги отримати вичерпну інформацію, необхідну для прийняття управлінських рішень.

Вирішення проблем обліку, контролю та аналізу готової продукції в умовах посиленого режиму економії і ресурсозбереження можливе за наявності у суб'єктів управління своєчасної, повної, правдивої, достовірної, своєчасної, оперативної та релевантної інформації про фактори, що впливають на собівартість, а також майбутні фінансові результати. Саме підвищення якості продукції є одним із основних шляхів покращення ефективності виробничого процесу, що насамперед, залежить від матеріалів та стимулювання працівників і вимог до продукції її споживачів.

Забезпечити достовірність показників обліку, контролю та аналізу і запобігти можливим відхиленням покликана інвентаризація, як один із головних методів обліку і контролю господарської діяльності. Її проведення дає змогу з'ясувати розходження між даними бухгалтерського обліку та фактичною наявністю, станом і оцінкою активів підприємства, перевірити повноту документального оформлення і відображення в обліку господарських операцій щодо виробництва готової продукції, підтвердити реальність показників звітності підприємства.

Мета роботи полягає у теоретичному дослідженні професійних проблем та рішенні задач прикладного характеру обліку, контролю та аналізу готової продукції власного виробництва.

Реалізація мети передбачає розв'язання комплексу взаємозалежних завдань:

- 1) систематизувати теоретичні та методологічні підходи до вивчення сутності готової продукції;
- 2) визначити організаційно-економічну характеристику підприємства;
- 3) дослідити організацію обліку готової продукції;
- 4) розглянути фінансовий та управлінський облік готової продукції;
- 5) проаналізувати інформацію про готову продукцію у звітності підприємства;
- 6) дослідити облік готової продукції в автоматизованих системах бухгалтерського обліку;
- 7) розкрити методику контролю та аналізу готової продукції.

Об'єктом дослідження виступає процес обліку, контролю та аналізу готової продукції власного виробництва у ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон».

Предметом дослідження є методика бухгалтерського обліку, контролю та аналізу готової продукції власного виробництва.

При написанні випускної кваліфікаційної роботи використовував наступні методи дослідження та прийоми: документальний (вивчення документів за формою і змістом), інвентаризаційний і ревізійний прийоми, експертизу, бесіду з виконавцями операцій, табличний, метод середніх, абсолютних та відносних величин, балансований метод та метод дослідження показників у динаміці.

Головними джерелами при написанні випускної кваліфікаційної роботи слугувала первинна документація, регістри обліку, звітність підприємства за 2013-2017 рр., Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, Міжнародні стандарти фінансової звітності, наукові статті провідних вчених, матеріали періодичного друку та інша література, яка регламентує порядок ведення обліку, контролю та аналізу готової продукції.

Наукова новизна дослідження полягає в наступному:

- досліджено погляди економістів щодо формування понять «готова продукція»;

- виокремлено норми правого забезпечення організації обліку готової продукції на підприємствах;
- встановлено технологічні та організаційні особливості діяльності підприємств виробництва, та з'ясовано їх вплив на організацію обліку, контролю та аналізу готової продукції;
- уточнено первинний облік готової продукції та форми бухгалтерських реєстрів з обліку готової продукції на підприємствах виробництва;
- набули подальшого розвитку питання методики та організації аналітичного та синтетичного обліку готової продукції;
- проведено аналіз діяльності підприємства ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон», особливо в частині готової продукції;
- удосконалено методику проведення контролю та аналізу готової продукції;
- сформовано модель обліково-аналітичного управління та контролю готової продукції на ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон».

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні положення випускної кваліфікаційної роботи можуть бути використані як база для вдосконалення системи обліку, контролю та аналізу готової продукції на підприємствах виробництва.

Апробація результатів дослідження має відображення у статті «Організація оперативного обліку готової продукції та витрат на її виробництво», яка надрукована у Збірнику наукових статей студентів КНТЕУ 2018. Окремі розробки прийняті для практичного використання в діяльності ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон».

Наукова гіпотеза полягає в тому, що для кожного суб'єкта господарювання готова продукція відіграє важливу роль у складі його оборотних активів та займає домінуючу позицію у здійсненні його діяльності.

Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 120 сторінок друкованого тексту. Робота містить 25 таблиць, 17

рисунків, 12 формул, 15 додатків. Список використаних джерел із 71 найменування подано на 8 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ВЛАСНОГО ВИРОБНИЦТВА

1.1. Економічна сутність, класифікація та оцінка готової продукції

Зближення України зі світовим ринком товарів та послуг, належне зростання рівня конкурентної боротьби на національному ринку продукції, підвищена складність та динамічність економічної сфери вимагає від керівників підприємств прикладення серйозних старань для створення ефективного механізму управління і діяльності підприємства, а також підштовхує вітчизняних товаровиробників до підвищення конкурентоспроможності своєї продукції, яка обмежена за умов функціонування застарілих технологій, обмеження фінансових ресурсів та проведення обновлюваних процесів щодо налагодження виробництва та управління ресурсами до необхідних умов розвитку сучасної економіки.

За ринкових умов господарювання вітчизняним підприємствам для успішного функціонування й розширення своєї діяльності, а відтак й отримання якомога більших доходів, необхідно виготовляти конкурентоспроможну продукцію й розраховувати тільки на свої сили. Головну роль у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства відіграє облік, контроль та аналіз готової продукції власного виробництва.

Завданням обліку, контролю та аналізу готової продукції є забезпечення управлінського персоналу інформацією для оперативного регулювання готовою продукцією, планування майбутньої діяльності, запобігання суб'єктивності у процесі прийняття рішень.

При товарному виробництві готова продукція, виготовлена людиною, займала та надалі займає центральне місце у суспільстві, бо товар і гроші утворившись ще з давніх-давен й обслуговували різні суспільні системи. Проте у міру розвитку виробництва й обміну товар набуває економічного значення. У всі

часи вчені прагнули зрозуміти сутність товарних взаємин, закони, які ними керують.

Вагомий вклад у розвиток цього питання здійснив прихильник натурального господарства Арістотель, який визнав необхідності обміну продуктами праці. У своїх працях філософ прийшов до геніального для того часу висновку: «якщо один товар обмінюється на інший, то це означає, що вони рівні» [4]. Але він не зміг з'ясувати й обґрунтувати, що знаходиться в основі такої рівності.

В середньовічній епосі рівність товарів трактувалася з теолого-етичної точки зору, і тільки в результаті класової боротьби з феодализмом, удосконалюючи економічну науку з позиції аналізу виробництва, теорія «товару» поступово отримала свій подальший розвиток. Вчення меркантилістів не змогли дати правильного вирішення проблеми, бо їх прихильники вважали, що джерелом капіталу є не виробництво, а лише процес обігу, гроші.

Основоположником таких суджень вважається Вільям Петі, який висловив думку, що вартість товарів визначається порівняною кількістю витраченої на них праці. При цьому автор помилково стверджував, що вартість утворюється лише за рахунок праці, витраченої на виробництво грошового товару (срібла), а інші види трудової діяльності створюють вартість лише в результаті обміну їх продукту на гроші [4].

На відміну від меркантилістів, фізіократи стверджували, що джерелом капіталу є сільськогосподарська праця, в результаті якої створюється «чистий продукт». Ця теорія була протрактована у працях Адама Сміта і Рікардо. А. Сміт висунув припущення, що в якій завгодно галузі виробництва будь-яка праця створює вартість. Поряд з трудовою теорією вартості зустрічається у А. Сміта визначення вартості – як вартості праці, яка купується за цей товар, і як суми доходів робітників. Однак, філософи-дослідники не врахували історичного процесу розвитку обміну, бо вважали капіталізм вічним, природним явищем. У результаті обмін товарів трактувався як позаісторичне явище, обумовлене природою людини. І тільки Маркс зумів наблизити науковий підхід до

економічної теорії довівши, що для пізнання законів товарного виробництва треба аналізувати

умови матеріального життя суспільства та умови виробництва матеріальних благ [4].

Стрижневим поняттям теорії товарного виробництва є «товар», якому історично та логічно передував термін «благо». Благо – це все те, що містить в собі певний позитивний сенс, предмет, явище, продукт праці, що задовольняє певну людську потребу і відповідає інтересам людей. Своєрідною формою економічного блага є товар, тобто товар – це особливе економічне благо, яке виготовлено для обміну. За визначенням К. Маркса, «товар є перш за все зовнішнім предметом, річчю, яка своїми властивостями задовольняє котрі-небудь людські потреби. Природа цих потреб – ... нічого не змінює» [4]. Фрідріх Енгельс також відзначав, що «для того, щоб стати товаром, продукт повинен бути переданий до рук того, кому він служить як споживча вартість, за допомогою обміну». Звідси слідує, що товар – це не що інше, як продукт праці, призначений для обміну.

У сучасній економічній науці поряд з таким загальним поняттям, як «товар», існує вужче поняття – «продукція». Залежно від економічного призначення продукція поділяється на:

- предмети вжитки, які включають продовольчі та непродовольчі товари, що задовольняють особисті потреби людей;
- продукцію виробничого споживання, тобто засоби виробництва;
- продукцію військово-промислового комплексу.

На рівні держави одним з основних макроекономічних показників, що оцінюють результати економічної діяльності всієї сукупності підприємств, є валовий внутрішній продукт, який вимірює вартість кінцевої продукції, виробленої резидентами даної країни. Валовий внутрішній продукт – це перш за все показник виробництва.

На мікроекономічному рівні, тобто на рівні підприємства, продукція за своїм складом та призначенням ділиться на валову і товарну.

До складу валової продукції підприємства включають вартість готових виробів, напівфабрикатів і послуг виробничого характеру, призначених для використання як усередині підприємства, так і відпущених на сторону, вартість ви-

готовлення і ремонту тари, якщо вона не включається в ціну продукції. Валова продукція характеризує загальний обсяг виробничої діяльності підприємства незалежно від ступеня готовності продукції. Ця продукція, призначена для збуту і реалізації за межі підприємства (сукупності підприємств або галузі народного господарства).

Товарна продукція промислового підприємства формується в грошовому вираженні та є обсягом тієї частини виготовленої продукції, яка буде відпущена (реалізована) за межі його основної діяльності. Вона включає виготовлені усіма основними, допоміжними, підсобними і побічними цехами підприємства готову продукцію, яка створена у конкретному періоді для збуту на сторону, а також включає напівфабрикати й виконані, попередньо замовлена іншими підприємствами та організаціями, роботи промислового характеру (послуги) також для реалізації на сторону. На відміну від валової, товарна продукція не включає зміни залишків незавершеного виробництва, а також напівфабрикатів свого виробництва, які призначені для власного використання в цехах підприємства.

В свою чергу готова продукція входить до складу товарної (рис. 1.1).

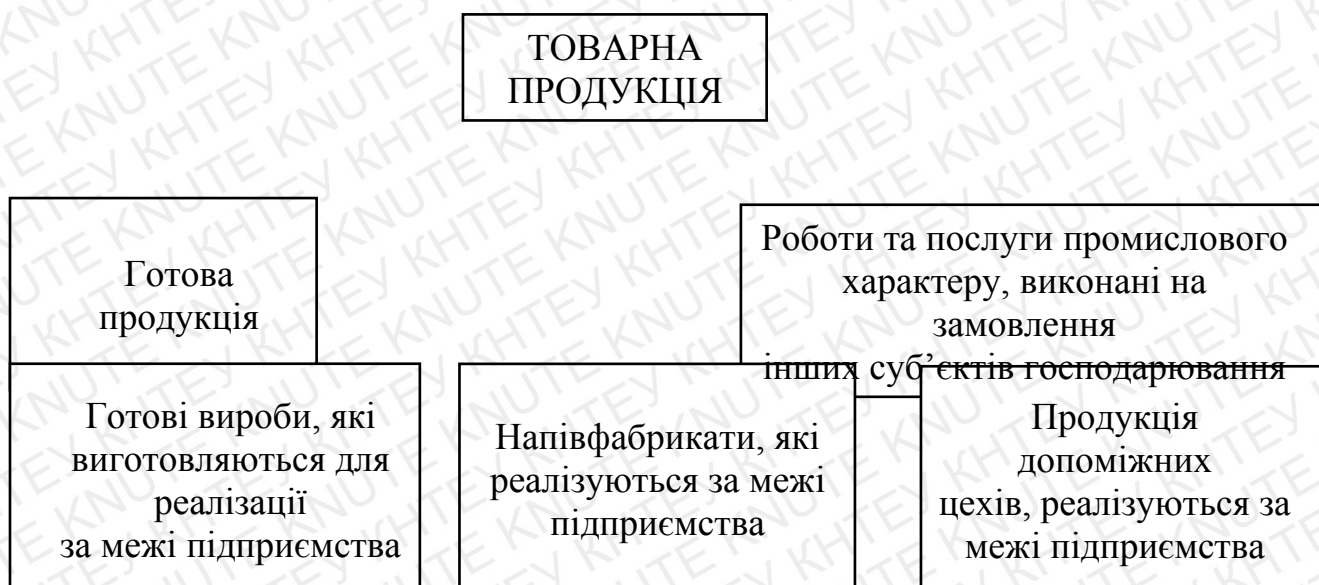

Рис. 1.1. Структура товарної продукції промислового підприємства

Сучасні економісти готову продукцію тлумачать, як продукцію, котра повністю завершена обробкою на конкретному підприємстві, пройшла усі стадії технічного випробовування, приймання, укомплектування, відповідно до умов договорів із замовниками та відповідає стандартам або затвердженим технічним умовам, не потребує подальшої обробки на цьому підприємстві і здана на склад чи передана замовнику [5, с. 227].

Обґрунтовуючи суть готової продукції, Ф. Ф. Бутинець вводить поняття «і придатна для споживання» [6]. До цього трактування М. І. Должанський та А. М. Должанський додають, що «готова продукція може мати, а може не мати кількісні та якісні характеристики, але завжди продукція має вартісну характеристику. Усі елементи виробничого процесу – сировина, матеріали, які перебувають на різних стадіях технологічного процесу, утворюють незавершене виробництво та формують вид виробничого запасу». [7, с. 214].

Також, на думку Ф. Ф. Бутиця, готовою вважається продукція, повністю завершена обробкою, укомплектована, яка пройшла необхідні випробування (перевірки). Це виріб (або напівфабрикат), послуга, робота, що пройшли всі стадії технологічної обробки на підприємстві, відповідають затвердженим стандартам або умовам договору, прийняті технічним контролем підприємства і здані на склад або замовникові – покупцеві згідно з діючим порядком прийняття продукції [8, с. 324].

Фахівці В. М. Глібо та О. П. Бушан у своїх працях описують готову продукцію як матеріальний результат виробничої діяльності підприємства, коли запаси набувають нової якості. Крім випуску речової продукції, підприємство може виконувати роботи для інших підприємств або надавати послуги. На відміну від тієї, яка в обліку зазначається як готова продукція, цей вид продукції називають «виконані роботи і послуги». Отже, продукція підприємства складається з готової продукції та виконаних робіт і послуг [9, с. 112].

Такі автори, як Г. П. Журавель та П. Я. Хомин, відмічають, що готовою продукцією є така, яка повністю пройшла передбачені технологією виробництва

стадії і процеси, оприбуткована на склад, або прийнята замовником [10]. Проте науковці не надають особливого значення оцінці ні запасів, ні готової продукції зокрема.

Згідно з Державними стандартами бухгалтерського обліку України готова продукція визначається як промислова продукція, яка завершена виробництвом, укомплектована, відповідає вимогам стандартів і технічних умов, має документ, що засвідчує її якість, та призначена для збуту за межі підприємства.

Відповідно до П(С)БО 9 «Запаси» готовою продукцією, вважається продукція, що виготовлена на підприємстві, в установі, призначена для продажу і відповідає технічним та якісним характеристикам, передбаченим договором або іншим нормативно-правовим актом [11].

Порівнявши це визначення із тлумачення такого виду продукції у міжнародній обліковій практиці, спостерігаємо практичне його співпадання. При цьому уточнюється, що вироби, які не пройшли всіх стадій технологічної обробки, випробувань і технологічного приймання, вважаються не закінченими і входять до складу незавершеного виробництва підприємства.

Оскільки готова продукція, відповідно до чинного законодавства, відноситься до активів підприємства, тобто ресурсів, які придбані (виготовлені) в минулому і в майбутньому очікується отримати від їх реалізації та збуту економіч-

ну вигоду, – то в бухгалтерському обліку застосування методів її оцінки повинно ні не знижувати витрат на виробництво цієї продукції, ні завищувати її оцінки. Якщо готова продукція не може принести підприємству економічну вигоду від її реалізації чи обміну, то вона не буде вважатись активом і повинна бути списана з балансу.

Підсумовуючи всі приведені науковцями визначення можна зробити висновок, що готова продукція – це речовинна продукція, виконані роботи і надані послуги. Проте, згідно Методичних рекомендацій щодо складання рахунку капіталу за інституційними секторами економіки, готова продукція включає товари, що зберігаються на підприємствах, які їх виробляють і використовують

для постачання іншим інституційним одиницям і які не призначені для подальшої переробки на даному підприємстві [12].

Судячи з вищезазначених визначень, ця категорія характеризується з різних точок зору. Отже, це поняття потребує уточнення з погляду системності визначення та практичного використання. Так, готова продукція, на нашу думку, – це об’єкт реалізації, тобто головне джерело отримання прибутку для підприємства, а також частина запасів, що може споживатися на самому підприємстві, тобто бути внутрішнім ресурсом виробництва.

Більшість науковців схиляються до думки, що особливості виробничого процесу різних галузей промисловості впливають на кінцевий результат діяльності та визначають завдання їх обліку. Для прикладу розглянемо особливості виготовлення готової продукції у деяких галузях народного господарства (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

**Особливості виготовлення готової продукції у деяких галузях
народного господарства**

Галузь	Автор	Особливості
Сільське господарство	Подолянчук О.А., Захарчук І.С. [13, с. 22]	Для сільськогосподарських підприємств готовою є не лише продукція, як продукт обробки (переробки) доведений до належного стану використання, а й продукція сільськогосподарського виробництва (зерно, зерновідходи, солома, плоди, ягоди, молоко тощо).
Лісове господарство	В.Ю. Гордополов, В.Д. Гоцуляк, І.С. Несходовський [14, с. 80]	Важливим при визначенні методології обліку готової лісопродукції є розгляд особливостей обліку продукції на стадії лісозаготівлі, лісорубочних робіт, вивезення продукції, лісопродукції на складах та

		облік продукції столярного цеху.
--	--	----------------------------------

Закінчення табл. 1.1

Будівництво	Пирець Н.М., Черненко Т.С. [15, с. 233]	Організація будівельного виробничого процесу має інші особливості та відмінності від організації процесу виробництва в інших галузях: • тривалість операційного циклу; • неоднотипність кінцевої продукції; • довготривалість процесу.
Машинобудування	Чукурна О.П. [16]	• тип організації виробництва; • технологічний процес виробництва (стадії, операції, роботи); • структура виробничого управління; • вид та структура виробничих підрозділів; • організаційна структура управління підприємством.

За даними таблиці 1.1 бачимо, що результат виробництва залежить від його галузевих особливостей. Так, у сільському господарстві готовою є не лише продукція як продукт обробки (переробки), а й продукція сільськогосподарського виробництва (зерно, зерновідходи, солома, плоди, ягоди, молоко тощо); у лісовому господарстві результат виробництва залежить від його стадії; у будівництві результат пов'язаний з тривалістю операційного циклу; у машинобудуванні – з технологічним процесом і т. п. Тому для визначення терміну «готова продукція» у різних галузях необхідним є врахування їх специфічних особливостей.

У свою чергу, Н. М. Ткаченко готовою продукцією вважає «матеріальний результат виробничої діяльності кожного підприємства» [17, с. 398]. Заразом автор приділяє значну увагу оцінці готової продукції, а саме залишкам незавершеного виробництва на кінець місяця, яку визначають за формулою:

$$\text{НВП}_\text{к} = \text{НВП}_\text{п} + \text{В} - \text{СРП}, \quad (1.1)$$

де НВП_к – незавершене виробництво продукції на кінець звітного періоду;

НВП_п – незавершене виробництво продукції на початок звітного періоду;

В – витрати на виробництво продукції у звітному періоді;

СРП – собівартість реалізованої продукції.

Цікавий підхід щодо визначення собівартості готової продукції показую М. С. Пушкар, вважаючи його універсальним показником, який в грошовому вираженні акумулює усі витрати (прямі і не прямі), що пов'язані з будь-яким процесом чи виробом [18]. Автор приділяє увагу управлінській спрямованості обліку готової продукції та відповідно виробничих витрат, що є сукупністю її собівартості.

Готову продукцію з погляду управлінського обліку також розглядав І. Д. Фаріон. Він відмітив, що її оприбутковують в кількісному вираженні протягом місяця, а в кінці місяця виражають в грошовій оцінці [19].

З цього виходить, що продукція відноситься до готової при виконанні наступних умов:

- виробничий процес, відповідно до технологічних умов, повинен бути завершеним;
- оприбуткування продукції на склад повинно здійснюватись відповідно до встановлених технічних параметрів та інших нормативів і стандартів, що діють на конкретному підприємстві;
- реалізація готової продукції обов'язково повинні супроводжуватись відповідними первинними документами.

Після завершення виробничого циклу готова продукція надходить на склад підприємства. На цьому етапі вона стає невід'ємною частинною запасу підприємства й виступає як готова продукція, або як сировина для наступного виробництва.

В економічній літературі готову продукцію класифікують відповідно до ряду ознак: за формою, за ступенем готовності і за технологічною складністю (рис. 1.2).

За формою: матеріальна, виконані роботи (надані послуги).

Матеріальна продукція відповідно до договорів купівлі-продажу, актами про передачу, накладними залишає виробника і передається іншому власнику.

Рис. 1.2. Класифікація готової продукції

Виконання робіт (надання послуг) полягає у здійсненні закінчених технологічних операцій, в яких сам процес виконання роботи (надання послуг) є основним результатом діяльності. Наприклад, виконання будівельних робіт, надання транспортних послуг.

За ступенем готовності продукція поділяється на готову продукцію, напівфабрикати, незавершене виробництво.

До незавершеного виробництва відноситься продукція, яка не пройшла всіх стадій обробки і залишається у виробництві на кінець останнього дня звітного періоду.

До напівфабрикатів належить продукція, що не пройшла всіх установлених технологічним процесом стадій виробництва й потребує доопрацювання або доукомплектування.

За технологічною складністю продукцію поділяють на просту і складну. При цьому складна може бути основною, побічною або супутньою. За своїми технічними та іншими характеристиками побічна та супутня продукція майже не відрізняються від основної, тому їх кількісні та якісні параметри визначають аналогічно основній продукції.

Супутня продукція – це продукція, отримана в одному технологічному циклі (процесі) одночасно з основною. За якістю вона відповідає стандартам та призначена для подальшої обробки або відпуску споживачам. Супутня продукція як вихідний елемент виробничого процесу має якісні та кількісні параметри, які повинні одержати вартісну характеристику.

Побічна продукція – це продукція, що іноді утворюється в комплексних виробництвах при виробництві основної і, на відміну від супутньої (допоміжної), не потребує додаткових витрат.

В бухгалтерському обліку готова продукція оцінюється у відповідності до П(С)БО 9 «Запаси» за первісною вартістю, яка визначається згідно з П(С)БО 16 «Витрати». П(С)БО 16 «Витрати» визначає два поняття собівартості готової продукції:

- 1) собівартість реалізованої продукції;
- 2) виробнича собівартість продукції.

Собівартість реалізованої продукції складається з наступних витрат:

1. Виробнича собівартість продукції, що була реалізована за звітний період;
2. Нерозподілені постійні загальновиробничі витрати;
3. Понаднормативні виробничі витрати.

Оскільки виробничу собівартість готової продукції можна визначити тільки по закінченню місяця, виникає необхідність у застосуванні оцінки, яка дозволить протягом місяця своєчасно відображувати рух готової продукції. Після визначення виробничої собівартості розраховують і окремо відображають відхилення фактичної виробничої собівартості за звітний місяць від планової

(нормативної) собівартості. Тому, в практиці бухгалтерського обліку історично склалося визначення оцінки готової продукції в поточному обліку та на звітну дату.

У поточному обліку готову продукцію оцінюють за обліковими цінами (середньорічною плановою собівартістю, договірними або оптовими цінами або за фактичною виробничою собівартістю). Оцінка продукції за обліковими цінами дає змогу вести постійний поточний облік незалежно від калькуляції фактичної собівартості. Для обліку готової продукції доцільне застосування облікових цін (планової собівартості) на великих виробничих підприємствах, які здійснюють масовий випуск продукції широкого асортименту.

При цьому готову продукцію оцінюють за середньорічною плановою собівартістю, а відхилення планової собівартості від фактичної обліковують окремо. На кінець місяця ці відхилення розподіляють між залишками нереалізованої продукції і реалізованими виробами.

Якщо облік готової продукції ведеться за договірними або оптовими цінами, то необхідно вести відокремлений облік відхилень фактичної виробничої собівартості від їх вартості в договірних чи оптових цінах підприємства.

На малих підприємствах визначення фактичної собівартості виготовленої продукції здійснюється в кінці місяця (після відображення всіх прямих витрат, розподілу непрямих витрат та складання звітної калькуляції), тому оприбуткування та списання готової продукції відображається за обліковими цінами.

Згідно з П(С)БО 16 «Витрати» фактична виробнича собівартість готової продукції включає фактично понесені прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, змінні та постійні розподілені загальновиробничі витрати [20].

Таким чином, нами було досліджено економічну сутність, класифікацію та оцінку готової продукції. В даний час поняття «готова продукція» прийнято тлумачити досить одноманітно завдяки законодавчим документам, що діють, у сфері бухгалтерського обліку (дод. А).

В економічній літературі готову продукцію класифікують відповідно до ряду ознак: за формою, за ступенем готовності і за технологічною складністю.

Оцінка готової продукції у звітному періоді може здійснюватися за фактичною собівартістю і за обліковими цінами. По закінченню місяця обов'язковою умовою є розрахунок фактичної собівартості (визначається за даними аналітичного обліку витрат на виробництво) та відображення відхилень її від облікових цін.

1.2. Економіко-правовий аналіз та огляд нормативної бази і спеціальної літератури з обліку, контролю та аналізу готової продукції

В умовах ринкової економіки все більше зростає роль господарської діяльності, контроль ефективності якої є залежним від організації та ведення обліку. Організація бухгалтерського обліку готової продукції не може бути ефективною без належного її нормативного регулювання. На даний момент законодавча база, на основі якої чиниться регулювання обліку готової продукції, є дещо несучасною та застарілою. Затвердження державою нових нормативно-правових актів суттєво відстає від реалій сучасності. Під впливом економічно-інтеграційних факторів господарська діяльність вдосконалюється більш швидкими темпами, ніж її нормативне забезпечення, а тому правова регламентація сфери обліку готової продукції підприємства вимагає її періодичного вдосконалення.

Метою дослідження нормативного регулювання є оцінка та критичний аналіз стану нормативно-правового забезпечення обліку, контролю та аналізу готової продукції для його покращення та пристосування до умов діяльності конкретного підприємства, виду економічної діяльності. Спираючись на мету дослідження, встановлені основні завдання для її досягнення:

- 1) з'ясувати сутність категорії нормативного регулювання обліку, контролю та аналізу готової продукції;

- 2) встановити та охарактеризувати особливості правового забезпечення обліку, контролю та аналізу готової продукції в державі;
- 3) провести аналіз нормативного регулювання обліку, контролю та аналізу готової продукції і сформулювати відповідні результати.

На створення та функціонування нормативного регулювання бухгалтерського обліку в Україні впливають такі явища:

- 1) економічне становище в країні;
- 2) податкова політика;
- 3) національні особливості;
- 4) користувачі та завдання, що вони перед собою зазначають;
- 5) юридичне становище;
- 6) взаємовідносин з іншими країнами.

Нормативне регулювання обліку, контролю та аналізу, у нашому розумінні, це сукупність нормативно-правових актів найвищих гілок влади у державі (представницької, виконавчої та законодавчої), Міністерства фінансів України, інших міністерств та відомств, та власне, кожного підприємства, що забезпечує повноцінне функціонування та динамічний розвиток бухгалтерського обліку, фінансової звітності, економічного контролю та аналізу у державі.

Головним фундаментальним документом, що визначає правові засади регулювання, організації, ведення та здійснення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-14 від 16.07.1999 року прийнятий Верховною Радою України зі змінами, внесеними згідно із Законами 05.10.2017 року.

Даним законом вказується мета бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Метою ведення бухгалтерського обліку та подання звітності є надання внутрішнім та зовнішнім користувачам неупередженої і правдивої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства, для прийняття альтернативних рішень [35].

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» передбачається, що контроль за дотриманням законодавства про облік та звітність відбувається відповідними органами в межах їх компетенції, передбачених законами.

Спираючись на даний закон, промислове підприємство має право самостійно:

- формувати облікову політику підприємства;
- вибирати форму бухгалтерського обліку як певну систему реєстрів обліку, порядок та способи реєстрації та узагальнення інформації в них з дотриманням єдиних засад, та з урахуванням особливостей своєї діяльності та методики обробки облікової інформації;
- приймати правила документообігу та технологію обробки облікових даних, додаткову систему рахунків та реєстрів аналітичного обліку;
- розробляти систему та форми управлінського обліку, звітності та контролю господарських операцій, затверджувати права та обов'язки окремих працівників на підписання бухгалтерської документації;
- асигнувати на окремий баланс філії, відділення та відокремлені підрозділи, що зобов'язані вести бухгалтерський облік, з включенням показників їх звітності до зведеної звітності підприємства.

Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 із змінами та доповненнями прийнятий Верховною Радою України дає визначення наступних понять: вироблена продукція – загальний обсяг продукції, видобутої відповідно до угоди про розподіл продукції та доставленої в пункт виміру; виробництво підакцизної продукції – технологічний процес, у тому числі змішування, здійснення якого внаслідок зміни форми, властивостей або складу речовини, напівфабрикатів або готової продукції призводить до отримання підакцизної продукції, надання таким товарам інших властивостей, які призводять або не призводять до збільшення обсягів такої продукції [36].

Господарський кодекс України зазначає, що товарами у складі майна суб'єктів господарювання визнаються вироблена продукція (товарні запаси), виконані роботи та послуги [37].

Формулювання основних засад цінової політики та регулювання відносин, які виникають в процесі формування, встановлення та застосування цін на готову продукцію визначено в Законі України «Про ціни та ціноутворення» № 5007-VI від 21.06.2012 року [38].

Одним із основних нормативних документів є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» затверджений наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 року № 246, який визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про запаси та розкриття її у фінансовій звітності.

Згідно з П(С)БО 9 «Запаси», готовою продукцією вважають таку, яка виготовлена на підприємстві та призначена для реалізації, відповідає технічним та якісним характеристикам, передбачених договором або іншим нормативним актом. Відповідно, у зазначених правових документах, роботи та послуги не є частиною готової продукції [11].

Доводом такої думки є норми П(С)БО «Запаси», що для підприємств, витрати на виконання робіт та послуг, щодо яких підприємством не визначено доходу є незавершеним виробництвом.

Методологічні засади формування в обліку інформації про доходи підприємства та розкриття її у фінансовій звітності визначає Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» згідно з наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 року № 290. Згідно даного нормативного акту, дохід визнається під час збільшення активу чи зменшення зобов'язання, яке зумовлює збільшення власного капіталу, за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена. Критерії визначення доходу, зазначені в П(С)БО використовуються для кожної операції [39].

Визнані доходи систематизуються в бухгалтерському обліку за наступними групами: 1) виручка від реалізації продукції (робіт чи послуг); 2) інші операційні доходи; 3) фінансові доходи; 4) інші доходи.

Встановлення методологічних основ формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства, в тому числі про витрати на збут та їх розкриття у фінансовій звітності розкриває Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» № 27/4248 від 19.01.2000 року.

Створені запаси включають до балансу підприємства за первісною вартістю, що для готової продукції є виробничою собівартістю. Згідно з П(С)БО «Витрати», собівартість реалізованої продукції складається з виробничої собівартості, що була реалізована протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та над нормованих виробничих витрат [20].

До виробничої собівартості готової продукції включається:

- прямі матеріальні витрати (вартість матеріалів, сировини, комплектуючих робіт);
- прямі затрати на оплату праці (заробітна плата та інші виплати);
- змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі затрати (витрати на управління процесу виробництва, амортизаційні відрахування, витрати на охорону праці та техніку безпеки);
- інші прямі витрати (інші виробничі витрати).

Беручи до уваги галузеву структуру функціонування сільських господарств, то їхня діяльність пов'язана з поняттям сільськогосподарської продукції, що має певні характерні твердження. Так у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» затвердженого наказом Міністерства фінансів України 18.11.2005 року № 790, зазначено, що сільськогосподарська продукція - актив, одержаний в результаті відокремлення від біологічного активу, призначений для продажу, переробки або внутрішньогосподарського споживання [40].

Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку виробничих запасів в сільськогосподарських

підприємствах» № 929 від 21.12.2007 року, розроблений з метою забезпечення методологічних принципів ведення бухгалтерського обліку виробничих запасів, в тому числі й готової продукції, в сільськогосподарських підприємствах [41].

Спеціалізовані форми первинних документів з обліку виробничих запасів на підприємстві – є первинними документами, що застосовуються в окремих галузях, з урахуванням їх специфіки виробництва. Облік запасів та готової продукції є одним з елементів бухгалтерського обліку, оперативного обліку господарських операцій по господарству в цілому.

Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій затверджена наказом Міністерства фінансів України 30.11.1999 року № 291 (із змінами від 12.12.2017 року № 1019), встановлює призначення та порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність та рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємства.

Зазначеною Інструкцією про застосування плану рахунків обліку передбачено поняття готової продукції, до якої належить продукція, обробка якої закінчена та яка пройшла випробування, приймання, укомплектування згідно з умовами договорів із замовниками і відповідає технічним умовам і стандартам. [42].

Наказом № 291 від 30.11.1999 року «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування» передбачено для облікового відображення операцій щодо наявності та руху готової продукції рахунок 26 «Готова продукція» [43].

Наказ Міністерства статистики України від 21 червня 1996 року № 193 «Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів» має 23 форми обліку сировини і матеріалів [44].

Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку затверджене Наказом Міністерства фінансів України 24.05.1995 № 88 зі

змінами від 11.04.2017 року регулює організацію документального оформлення виробництва та реалізації готової продукції [45].

У Методичних рекомендаціях щодо заповнення форм фінансової звітності затверджених наказом Міністерства фінансів України 28.03.2013 року № 433 розглянуто питання відображення інформації за статтями балансу (звіту про фінансовий стан), звіту про сукупний дохід, звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал [46].

Усі зазначені форми звітності та склад статей фінансової звітності визначаються Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затвердженим наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 року, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 28.02.2013 р. за № 336/22868 [47].

Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів затверджені наказом Міністерства фінансів від 10.01.2007 р. №2 регулюють визнання та оцінку запасів, документальне оформлення операцій руху запасів, облік і контроль наявності та руху запасів в місцях їх зберігання та у виробництві та бухгалтерський облік запасів [48].

Ведення бухгалтерського обліку готової продукції у міжнародній практиці регламентується МСБО 2 «Запаси» [49]. Оскільки вибір застосування МСБО в Україні є добровільним (крім випадків, встановлених законодавством), важливим питанням є розуміння відмінностей між вітчизняними та міжнародними стандартами, зокрема, і між МСБО 2 та П(С)БО 9 «Запаси». Для досягнення гармонії національних та міжнародних стандартів фінансової звітності перш за все необхідно виявити ряд протиріч та розбіжностей, що виникають між ними [50, с. 52].

Відмінностей між П(С)БО 9 та МСБО 2 що стосується оцінки собівартості готової продукції майже немає, лише те, що список, поданий національними положеннями більш деталізований.

Найбільш ефективними та найпоширенішими методами списання готової продукції згідно національних положень є: метод ФІФО (first-in, first-out), середньозваженої собівартості та ідентифікованої собівартості конкретної партії активів, відповідно до МСБО 2 використовують метод конкретної ідентифікації, метод ФІФО, метод стандартних витрат та метод роздрібних цін.

МСБО 2 розглядає поняття резерву знецінення готової продукції (підприємство має можливість створення резерву знецінення) та сторнування збитків від знецінення готової продукції (сторнування збитків від знецінення у разі, коли обставин, що спричинили списання готової продукції, більше немає). Дані поняття у П(С)БО 9 не розглядаються.

МСБО 2 передбачає оцінювання готової продукції на дату балансу тільки за чистою вартістю реалізації і не передбачає оцінки за первісною вартістю [49].

Основним внутрішнім нормативним документом обліку готової продукції і калькулювання її собівартості на ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» є наказ про облік політику. В ньому зазначається:

- одиницею готової продукції є кожне найменування, однорідна група, вид цінностей;
- аналітичний облік руху готової продукції відображається:
 - у бухгалтерії — у кількісно-сумовому виразі;
 - на складах — у кількісному виразі.
- оцінку вибуття готової продукції здійснювати методом середньозваженої собівартості за (місяць), квартал в цілому;
- переоцінку готової продукції проводити щороку на підставі рішення постійно діючої інвентаризаційної комісії.

Для розкриття сутності дослідження необхідно розглянути праці науковців щодо обліку, контролю та аналізу готової продукції власного виробництва.

Бутинець Ф.Ф. у своїх роботах, описував готову продукцію як таку, яка повністю завершила обробку, цілком укомплектована та пройшла всі необхідні випробування. Тобто це виріб, певна робота або послуга, що закінчила всі технологічні обробки, відповідає стандартам угод, прийнята технічною

перевіркою господарства та відправлена на склад або замовникам, згідно з діючим порядком отримання продукції [8, с. 324].

Сопко В.В. в роботі зазначає наступне: готова продукція – це виробнича послуга конкретного підприємства, яка пройшла виробничий технологічний цикл у відповідності до заданих стандартних норм заключного договору, оприбуткована у місця зберігання та призначена для реалізації споживачам [22, с. 383].

У своїй праці Сук П.Л. [29] стверджує, що при розрахунку величини витрат, які підлягають включенню собівартості конкретного виду продукції, важливо визначити момент завершення виробничого процесу, витрати після якого не включаються до виробничої собівартості продукції.

У своїх роботах Огійчук М.Ф. вагому увагу надавав завданням обліку готової продукції. Основним із завдань він вважав вчасне оформлення первинної документації та всі господарські операції, пов'язані з рухом готової продукції, виконання своєчасного та поточного нагляду за оприбуткуванням та виданням продукції, запобігання нераціональному та незаконному витрачання продукції, отримання на певну дату правдивих даних про кількість продукції та виявлення продукції, що може бути реалізована для мобілізації внутрішніх резервів [69, с. 231].

У статті «Особливості обліку готової продукції та її реалізація» Пістовий Г. представляє способи оцінки готової продукції. Способи оцінки готової продукції в поточному обліку та у балансі встановлені в обліковій політиці підприємства. У відповідності до Акта на оприбуткування в обліку готова продукція відображається за фактичною собівартістю, тобто за виробничою собівартістю у сумі з відхиленням фактичної виробничої від нормативної собівартості.

Маренич Т.Г. [70, с. 127] вважає, що для обліку готової продукції слід використовувати рахунок 26 «Готова продукція». При цьому надходження готової продукції власного виробництва вона пропонує оцінювати за фактичною виробничою собівартістю. А в аналітичному обліку вважає за можливе відображення її за обліковими цінами.

Проданчук М.А. [71, с. 19] вважає, що значна частина П(С)БО 15 «Дохід» має багато суперечностей з положеннями податкового законодавства. Автор вказує, що згідно з даним стандартом дохід не визнається, якщо здійснюється обмін продукцією (товарами, роботами, послугами та іншими активами), які мають подібне призначення та однакову справедливу вартість. У податковому обліку сума цієї операції визнається доходом. Крім того виникають нові проблеми щодо оцінки доходів. Так у П(С)БО 15, вказано, що дохід у бухгалтерському обліку відображається в сумі справедливої вартості активів. Однак, ні в даному положенні, ні в законі немає визначення поняття справедливої вартості, а подається воно в П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств».

Таким чином, вивчення літературних джерел вказує на існування окремих проблем, що потребують їх вивчення та наукового вирішення.

Отже, відповідне нормативно-правове регулювання обліку, контролю та аналізу готової продукції є особливо важливим аспектом ефективної організації обліку та контролю на будь-якому підприємстві. Без належного регулювання підприємство приречене на вагомні штрафи та банкрутство.

В Україні закладені правові засади нормативно-правової системи забезпечення бухгалтерського обліку, що дають змогу підприємству індивідуально вирішувати питання з приводу його ведення, також створена відповідна база для обчислення показників економічного розвитку за системою національних рахунків та загалом пришвидшили облік до міжнародної діяльності.

Майбутні дослідження варто проводити в напрямку детального вивчення та критичного оцінювання кожного із перелічених актів правового забезпечення обліку, контролю та аналізу, з метою конкретизації назв, змісту, форм, застосування вітчизняного та іноземного досвіду, зменшення суперечностей, розбіжностей та незрозумілих до тлумачення термінів.

1.3. Передумови організації та методології обліку, контролю та аналізу готової продукції власного виробництва у ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон»

У 1955 р. для забезпечення залізобетонними конструкціями для спорудження мостів та інженерних споруд на автомобільних шляхах Урядом України було прийнято рішення про будівництво заводу в системі Міністерства автомобільного транспорту і шосейних доріг України. Майданчик було обрано в Коростенському районі з розрахунку близького розташування до залізниці, діючого Коростенського щебзаводу і можливості відвантаження залізобетонних виробів в усіх напрямках: схід, захід, північ, південь з Коростенського залізничного вузла, а також з метою використання місцевих будівельних матеріалів – щебеню Коростенського щебзаводу та пісків Ігнатпільського і Дідковицького кар'єрів.

Того ж 1955 року почалося проектування і з 1956 – будівництво заводу проектною потужністю 20 тис. м³ збірного залізобетону. З 1 лютого 1960 року згідно з наказом тресту «Автотрансбуд №1» Міністерства автомобільного транспорту та шосейних доріг УРСР завод розпочав випуск продукції як для власного будівництва, так і для потреб Міністерства. У перший же рік було виготовлено 2100 м³ збірних конструкцій. Освоєння потужностей до проектного здійснювалося протягом 11 років, у 1972 р. це було досягнуто, і за рік вироблено 20,2 тис. м³ залізобетонних виробів.

З 1972 р. до 1978 р. – етап бурхливого зростання потужностей і обсягів виробництва на підприємстві. За рахунок освоєння нових видів продукції – мостових пустотілих плит довжиною 6,12 м і 18 м – у 1978 р. досягнута потужність 29,9 тис. м³, тобто за 6 років потужність зросла на 50%.

У 1989 р. потужність підприємства досягла максимуму і склало 31,6 тис. м³.

За період роботи заводом випущено 782 тис. м³, або майже 2 млн. тонн збірних залізобетонних та бетонних виробів, що в середньому за рік становить більше 17 тис. м³.

З 1980 р. по 1986 р. підприємство основні види своєї продукції (плити П-12 та П-18) випускало зі знаком якості, а з 1989 р. має затверджений товарний знак.

У 1994 р. завод пройшов корпоратизацію і був перейменований на ВАТ «Коростенський шляхзалізобетон», яке входить до корпорації «Укравтодор». У 1996 р. завершилася його приватизація. Власниками підприємства на той час стали 556 акціонерів з різних куточків України.

ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» постачав залізобетонні вироби на будівництво Сихівської розв'язки м. Львів, на відбудову зруйнованого повинню моста на 5 км. дороги Івано-Франківськ-Бистриця та мостів на обході м. Чернівці, було одним із основних постачальників залізобетонних виробів на будівництво автобану «Київ–Одеса», об'їзної дороги Житомир–Івано–Франківськ та відбудову дороги Київ–Чоп, реконструкцію дороги Київ–Ковель та ін.

На сьогодні підприємство освоїло випуск нових сучасних прольотів будов мостів Т-подібного перерізу довжиною 12 м і 24 м, нову конструкцію тротуарного блоку довжиною 6 м. Крім того, товариство випускає товари народного споживання: декоративні паркани, фундаментні блоки, перетинки, плити перекриття, кадки колодязні та піноблоки.

На підприємстві працюють висококваліфіковані працівники, багато з яких нагороджені почесними званнями та грамотами Міністерства транспорту України.

ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» у системі Міністерства експлуатації та будівництва доріг в Україні, а в подальшому корпорації і державної служби автодоріг «Укравтодор», завжди посідав провідне місце серед підприємств з виробництва збірного мостового залізобетону.

На початку 2012 р. підприємство було перейменовано з ВАТ «Коростенський шляхзалізобетон» на ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон».

На сьогодні ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» – стабільно працююче підприємство, основні напрями діяльності якого: виготовлення мостових конструкцій, конструкцій для спорудження на автошляхах, конструкцій дорожнього одягу; промислово-цивільне будівництво.

ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» є одним із найбільших виробників залізобетонних конструкцій на ринку промислового та житлового будівництва. Підприємство виготовляє продукцію відповідно до сучасних стандартів якості,

основні види продукції сертифіковані. Виробничі потужності та ефективна організаційно-управлінська структура заводу дозволяють вчасно реагувати на зростання попиту на динамічно зростаючому ринку житлового та промислового будівництва. На заводі широко використовуються передові технології, що підвищують експлуатаційні характеристики готової продукції та товарного бетону.

Конкурентоспроможність підприємства на ринку збуту забезпечується за рахунок широкого асортименту залізобетонних виробів, гнучкої цінової політики та високої якості продукції. Завод має розвинену транспортну інфраструктуру, під'їзні залізничні колії, автотранспортні під'їзди, що дає можливість надання послуг по відвантаженню залізобетонних виробів залізничними вагонами та автомобільним транспортом. З метою задоволення потреб споживачів на найвищому рівні підприємство виготовляє залізобетонні вироби за індивідуальними замовленнями. Фінансовий стан підприємства протягом останніх трьох років стабільний.

Стратегічні цілі підприємства – подальше забезпечення споживачів високоякісною продукцією за конкурентними цінами, а також збільшення своєї частки на динамічно зростаючому українському ринку. Підприємство має український ринок збуту. В той же час заводом виготовляється продукція для іноземних фірм, які ведуть будівництво в Україні.

Підприємство є юридичною особою, керується в своїй діяльності законами України, правилами, що випливають з міжнародних договорів України, Статутом, а також внутрішніми правилами процедур, регламентами та іншими локальними нормативними актами, іншими законодавчими актами України, за Статутом має відокремлене майно, самостійний баланс, свій фірмовий бланк, печатку з найменуванням, штамп, поточний, валютний та інші рахунки в установах банків, діє на принципах повного господарського розрахунку.

Місце знаходження підприємства: Житомирська обл., м. Коростень, вул. Тихона Кралі, 130.

Підприємство створене з метою здійснення підприємницької діяльності з метою найбільш ефективного використання власного майна, запровадження сучасних технологій та форм організації виробництва, залучення інвестицій для насичення споживчого ринку, задоволення потреб населення в продукції (роботах, послугах) та одержання прибутку.

Статутний капітал товариства становить 2060150,00 (два мільйони шістдесят тисяч сто п'ятдесят) гривень, які поділені на 41203 простих іменних акцій, номінальною вартістю 50 грн. кожна.

Прибуток ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» формується з надходжень від господарської діяльності після покриття матеріальних та прирівняних до них витрат і витрат на оплату праці. З прибутку підприємства сплачуються проценти по кредитах банків та по облігаціях, а також вносяться передбачені законодавством України податки та інші платежі до бюджету. Чистий прибуток залишається у повному розпорядженні підприємства.

Підприємство самостійно планує свою діяльність на основі замовлень і попиту на товари, матеріали, обладнання, продукцію, роботи, послуги, організовує матеріально-технічне забезпечення виробництва, придбання ресурсів на ринку товарів, робіт, послуг.

Управління підприємством здійснюється відповідно до статуту підприємства на основі поєднання прав власника щодо господарського використання свого майна і принципів самоврядування трудового колективу.

Правова робота на підприємстві здійснюється юрисконсультом, який в свою чергу підпорядкований директору ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон».

Структура управління ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» наведена в дод. Б.

Функції і завдання кожного структурного підрозділу чітко визначені і закріплені інструкцією.

Головним завданням діяльності ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» є ефективне використання в процесі господарювання фінансових, матеріальних і

трудових ресурсів з метою виконання завдань, визначених законом України та за Статутом.

Предметом діяльності підприємства є:

- виробництво та реалізація збірного залізобетону та інших будівельних матеріалів;
- виробництво та реалізація продукції промислово-технічного призначення;
- організація роздрібної і оптової торгівлі товарами народного споживання;
- надання посередницьких послуг з оптової торгівлі та матеріально-технічного постачання;
- створення та комплексна експлуатація власної мережі магазинів, автозаправочних станцій, мотелів, станцій технічного обслуговування;
- проведення будівельно-монтажних, ремонтно-будівельних, проектно-конструкторських, художньо-оздоблювальних, монументально-декоративних робіт;
- проектування і впровадження у виробництво нового прогресивного обладнання;
- купівля-продаж цінних паперів, валютних цінностей з дотриманням щодо цих операцій діючого законодавства;
- благодійна та спонсорська діяльність;
- організація і проведення культурно-масових заходів, пов'язаних з туризмом та екскурсіями, лікувально-оздоровчою діяльністю.

Основні об'єкти господарської діяльності ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон»: плити пустотні під навантаження 1250 кг/м²; балка Т-подібна; фундаментні блоки; плити пролітних будов; перемички; блок насадки; балки; фундаментні балки; сваї каркасні, мостові залізобетонні; тротуарні блоки; лотки; камінь бортовий; плити покриття, перехідні плити; плити плоскі; панелі перекриття, огорожі; забори декоративні.

В Наказі про облік політику ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» у частині, що регулює облік готової продукції, зазначається:

- одиницею готової продукції є кожне найменування, однорідна група, вид цінностей;
- аналітичний облік руху готової продукції відображається:
 - у бухгалтерії — у кількісно-сумовому виразі;
 - на складах — у кількісному виразі.
- оцінку вибуття готової продукції здійснювати методом середньозваженої собівартості за (місяць), квартал в цілому;
- переоцінку готової продукції проводити щороку на підставі рішення постійно діючої інвентаризаційної комісії.

ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» бере активну участь у формуванні економічних відносин в регіоні, взаємодіючи з постачальниками та споживачами. Основних постачальників підприємства наведено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Постачальники ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон»

Назва	Адреса	Найменування ресурсів
ДТГУ «Староконстянтинівська КМС»	м. Староконстянтинів, Хмельницька обл., вул. Ворошилова 20/2	пісок
ПАТ «Волинь-цемент»	м. Здолбунів, Рівненська обл., вул. Шевченко, 1	цемент

Закінчення табл. 1.2

АТ «Іванофранківськ- цемент»	с. Ямниця, Тисменицький район, Івано-Франківська обл.	цемент
ПП «Метал-центр»	м. Київ, проспект Миру 2а	арматура

Як вже було зазначено, діяльність ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» орієнтована на внутрішній ринок. Характеристику покупців наведено в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Покупці ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон»

Назва	Адреса	Найменування ресурсів
«Житомирська МСД»	12440 с. Зарічани вул. Лісова, 5	балки, тротуарні блоки

діяльності ПАТ «Коростенський»							2013	2013
							2013	2013
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Дохід (виручка) від реалізації продукції	тис. грн.	11576,4	12282	8703,6	6044,4	16490,4	4914	42,45
2. Чистий дохід (виручка)	тис. грн.	9647	10235	7253	5037	13742	4095	42,45
3. Валовий прибуток (збиток)	тис. грн.	2158	1837	1986	-711	1998	-160	-7,41
4. Чистий прибуток (збиток)	тис. грн.	200	54	100	-1700	201	1	0,50
5. Середньооблікова чисельність працівників	чол.	106	74	50	48	51	-55	-51,89
6. Середньорічна вартість:								
- необоротних активів	тис. грн.	6857	6857	6857	6857	6857	0	0,00

Закінчення табл. 1.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9
- оборотних активів	тис. грн.	16294	18995	22977	23309	23012	6718	41,23
7. Фондовіддача	коэф.	1,71	1,81	1,28	0,89	2,43	0,72	42,45
8. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	коэф.	0,59	0,54	0,32	0,22	0,60	0,01	0,86
9. Продуктивність праці	тис. грн.	91,01	138,31	145,06	104,94	269,45	178,44	196,07
10. Рентабельність продукції	%	28,82	21,87	37,71	-16,44	17,01	-11,80	-40,96

Табл. 1.4 дає уявлення про діяльність ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» за п'ять років. Зокрема видно, що виручка від реалізації продукції збільшилась у 2017 р. порівняно з 2013 р. на 4914 тис. грн. або 42,45%.

Валовий прибуток безпосередньо залежить від чистого доходу і собівартості реалізованої продукції. У порівнянні з 2013 роком валовий прибуток підприємства у 2017 році зменшився на 160 тис. грн. за рахунок збільшення собівартості реалізованої продукції.

Середньооблікова чисельність працівників зменшилась на 55 осіб. Але спостерігаємо збільшення продуктивності праці на 178,44 тис. грн. на одного працівника у 2017 році до 2013 року.

Середньорічна вартість необоротних активів залишається незмінною. Однак, зросла вартість оборотних активів порівняно з 2013 роком. Причиною такого росту є нарощування обсягу виробництва продукції. У 2017 році середньорічна вартість оборотних активів порівняно з 2013 роком зросла на 6718 тис. грн..

Узагальнюючими показниками використання як в цілому, так і окремих видів майна підприємства є його оборотність, прискорення якої сприяє збільшенню продажу та вивільненню коштів з обороту. В аналізі вживається найчастіше показник оборотності, який характеризує тривалість одного обороту в днях, тобто час, протягом якого майно підприємства проходить усі стадії одного кругообігу. Чим менша тривалість одного обороту дня, тим швидше майно здійснює свій кругообіг, тим ефективніше використовуються активи підприємства. Коефіцієнт оборотності оборотних активів на підприємстві становить у 2017 році 0,60. Це означає, що за рік активи обертаються 0,60 рази.

Рентабельність продукції показує скільки гривень прибутку отримано за 1 гривню витрат на виробництво продукції. Так у 2013 році цей показник становив 28,82 %, та зменшився у 2017 році на 11,80 %. Тобто у 2013 р. підприємство отримувало за 1 гривню витрат на виробництво продукції 29 коп. прибутку, а в 2017 році – 17 коп..

У складі капіталу підприємства виділяють власний (постійний) капітал, довгострокові (сталі) зобов'язання і поточні (мобільні) зобов'язання (дод. К) (на основі Балансу за 2013-2017 рр. (дод. Е-І)).

Дані дод. К свідчать, що відбулося збільшення фінансових ресурсів підприємства на 1574 тис. грн., або на 6,09 %. Частка позикових джерел у формуванні капіталу підприємства збільшилась з 11834 тис. грн. у 2013 р. до 14753 тис. грн. у 2017 р.

Підприємство збільшило заборгованість майже за всіма видами поточних зобов'язань. Особливо відмічається збільшення інших поточних зобов'язань (2816 тис.грн., або на 211,57%) та розрахунків з бюджетом (1107 тис. грн., або на 20,53%). Також розрахунки зі страхування збільшились на 563 тис. грн., або на 39,18%.

Кредиторська заборгованість на даному підприємстві не є результатом напруженого фінансового становища, а через брак необхідних коштів затримується виконання платежів різним суб'єктам господарювання і фізичним особам.

Одним із етапів аналізу фінансового стану підприємства є оцінка ліквідності та платоспроможності.

Платоспроможність – можливість підприємства своєчасно задовольнити платіжні зобов'язання.

Ліквідність – здатність підприємства перетворити свої активи в грошові кошти для покриття боргових зобов'язань. Вона полягає у можливості підприємства швидко розраховуватись за допомогою наявного на балансі майна (активів) по своїх зобов'язаннях (пасивах).

Від рівня ліквідності активів залежить платоспроможність підприємства.

Розрахуємо показники ліквідності підприємства в 2013–2017 рр. (табл. 1.5) на основі Балансу за 2013-2017 рр.(дод. Е-І).

Таблиця 1.5

Показники ліквідності підприємства в 2013–2017 рр.

--	--	--	--

Показник	Норматив	Роки					Відхилення 2017 р.	
		2013	2014	2015	2016	2017	до норм.	до 2013 р.
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	>2	1,61	1,46	1,46	1,32	1,39	-0,61	-0,21
Коефіцієнт швидкої ліквідності	> 1	1,52	1,31	1,29	1,20	1,27	-0,73	-0,25
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0,2	0,0068	0,0022	0,0001	0,0018	0,0045	-1,9955	-0,0023

Значення коефіцієнта покриття показує, скільки гривень оборотних активів підприємства припадає на одну гривню короткострокових, тобто невідкладних зобов'язань. Коефіцієнт покриття за весь період не відповідає нормі. Це свідчить про те, що підприємству можлива загроза несвоєчасної сплати боргів. На кожну гривню поточних зобов'язань підприємства у 2017 р. припадає 1,39 грн. оборотних активів.

Коефіцієнт швидкої ліквідності з кожним роком спадає, але в 2017 р. відбулось зростання і становить 1,27, що відповідає його нормативному значенню, і свідчить про можливість повністю погасити поточні зобов'язання підприємства за рахунок грошових коштів і очікуваних фінансових надходжень.

Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності як на початок періоду (0,0068), так і на кінець періоду (0,0045) є меншим за нормативне. Цей коефіцієнт характеризує негайну спроможність підприємства ліквідувати короткострокову заборгованість. Тобто підприємство на кінець періоду спроможне погасити лише 0,45 % поточної заборгованості за рахунок наявних грошових коштів.

Таким чином, у підприємства не всі коефіцієнти ліквідності відповідають нормативу, що свідчить про недостатній рівень ліквідності підприємства.

Платоспроможність підприємства ширше за поняття ліквідності і поряд з ним включає поняття фінансової стійкості. Підприємство може мати ліквідну структуру балансу і в той же час бути фінансово не стійким. На практиці це зустрічається досить часто, тому платоспроможність підприємства необхідно

визначити виходячи із значень як коефіцієнтів ліквідності, так і фінансової стійкості.

Фінансова стійкість – це стан активів підприємства, що гарантує йому постійну платоспроможність. Фінансова стійкість підприємства залежить від розміщення його активів та джерел їх формування.

Розрахуємо показники фінансової стійкості підприємства в табл. 1.6 на основі Балансу за 2013-2017 рр. (дод. Е-І).

Таблиця 1.6

Показники фінансової стійкості підприємства в 2013–2017 рр. x Показник	Норматив	Роки					Відхилення 2017 р.	
		2013	2014	2015	2016	2017	до норм.	до 2013 р.
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,294	0,256	0,257	0,203	0,228	-0,272	-0,066
Коефіцієнт фінансової залежності	<2,0	3,40	3,90	3,89	4,94	4,39	2,39	0,98
Коефіцієнт фінансової стійкості	>1	0,98	0,68	0,70	0,51	0,59	-0,41	-0,39
Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу (фінансування)	–	1,02	1,46	1,42	1,95	1,69	–	0,67
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами	>0,1	0,262	0,388	0,392	0,458	0,384	-0,616	0,122

Коефіцієнт автономії характеризує питому вагу власного капіталу в загальній сумі балансу. Його значення нижче за нормативне, і становить 0,228. Це свідчить про значну залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування, тобто у 2017 р. підприємство на 22,8% фінансувалося за рахунок власного капіталу. Зворотним показником до коефіцієнта автономії є коефіцієнт фінансової залежності. Він показує, яка сума загальної вартості активів підприємства припадає на 1 грн. власних коштів. Чим більше значення коефіцієнта, чим ближче

він до 2, тим менша фінансова залежність підприємства від зовнішніх джерел. В 2017 році цей показник склав 4,39, що означає, що в кожній 4,39 грн., вкладеній в активи підприємства, 2,39 грн. – це залучені не від власників.

Збільшення коефіцієнту співвідношення залученого та власного капіталу свідчить про збільшення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Так, у 2017 р. на 1 грн. власного капіталу припало 1,69 грн. залучених засобів, що на 0,67 грн. більше ніж у 2013 р.

Таким чином, ринкова стійкість підприємства перебуває не на досить високому рівні, тобто існує ризик фінансових труднощів у майбутньому.

Тепер доцільно проаналізувати обсяг виробництва та реалізації товарної продукції ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» за два останні роки. Виробництво товарної продукції ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» розглянуто у табл. 1.7.

Таблиця 1.7

Випуск товарної продукції на ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон»

Місяць	Одн. виміру	Роки		Абсолютна зміна, тис. грн.	Темпи приросту, %
		2016	2017	2017	2017
січ	тис.грн	231,5	343,5	112	48,38
лют	тис.грн	232,1	580,3	348,2	150,02
бер	тис.грн	478,6	785,7	307,1	64,17
кві	тис.грн	686,2	431,6	-254,6	-37,10
тра	тис.грн	900,9	1017,5	116,6	12,94
чер	тис.грн	1000,9	463,4	-537,5	-53,70
лип	тис.грн	938,7	657,5	-281,2	-29,96
сер	тис.грн	1039,9	535,3	-504,6	-48,52
вер	тис.грн	1173,8	537,8	-636	-54,18
жов	тис.грн	1811,3	803,8	-1007,5	-55,62
лис	тис.грн	802,2	408,5	-393,7	-49,08

Закінчення табл. 1.7

гру	тис.грн	1015,8	342,8	-673	-66,25
Разом	тис.грн	10311,9	6907,7	-3404,2	-33,01

З наведеної табл. 1.7 ми бачимо, що загалом у 2017 р. порівняно з 2016 р. маємо тенденцію до зменшення випуску товарної продукції, у зв'язку зі збільшенням собівартості продукції, що, у свою чергу, негативно впливає на фінансово-економічний результат діяльності ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон».

Собівартість продукції є комплексним поняттям, і вона залежить від впливу багатьох різноманітних факторів. Фактор – елемент, причина, що впливає на певний показник або ряд показників. Всі фактори, можна класифікувати на дві категорії: зовнішнього походження, тобто ті, що перебувають за межами даного підприємства, і внутрішнього походження.

До зовнішніх факторів збільшення собівартості готової продукції на ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» відносяться:

- збільшення ціни на напівфабрикати, паливо, енергію, матеріали та інші матеріальні цінності;
- збільшення мінімального розміру заробітної плати, а також обов'язкових внесків, нарахувань і відрахувань.

Головними факторами внутрішнього збільшення собівартості готової продукції на ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» є:

- збільшення витрат на оплату праці, пов'язаних з виготовленням виробів;
- зниження продуктивності праці персоналу;
- збільшення витрат матеріалів на виготовлення продукції.

Реалізація товарної продукції на ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» наведена у табл. 1.8.

Табл. 1.8 дає зрозуміти який обсяг товарної продукції підприємство реалізувало. Так у 2017 р. порівняно з 2016 р. перший квартал має тенденцію позитивну. Надалі ми бачимо від'ємні значення обсягу реалізованої товарної продукції у 2017 р. відносно 2016 р. Це пов'язано зі зменшенням замовлень та не-

Таблиця 1.8

Реалізація товарної продукції на ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон»

Місяць	Одн. виміру	Роки		Абсолютна зміна, тис. грн.	Темпи приросту, %
		2016	2017	2016	2017
січ	тис.грн	196	327,6	131,6	67,14
лют	тис.грн	228	495,8	267,8	117,46
бер	тис.грн	177	663,8	486,8	275,03
кві	тис.грн	185	430,3	245,3	132,59
тра	тис.грн	707	1326,3	619,3	87,60
чер	тис.грн	741	597,5	-143,5	-19,37
лип	тис.грн	622	760	138	22,19
сер	тис.грн	1670	378,2	-1291,8	-77,35
вер	тис.грн	1539	500,5	-1038,5	-67,48
жов	тис.грн	1647	851,9	-795,1	-48,28
лис	тис.грн	1471	532,2	-938,8	-63,82
гру	тис.грн	1052	388,9	-663,1	-63,03
Разом	тис.грн	10235	7253	-2982	-29,14

стабільною економічною ситуацією в країні.

Отже, фінансовий стан підприємства напряму залежить від об'єму реалізації готової продукції, зменшення її собівартості та збільшення реалізації найбільш прибуткових видів готової продукції.

Об'єми реалізації готової продукції, зменшення її собівартості залежать від правильної організації обліку готової продукції, її фінансового і управлінського обліку та безпосередньо контролю. Тому ці питання ми розглянемо у наступних пунктах дипломної роботи.

Висновки до розділу 1

Готова продукція є головним джерелом отримання прибутку для підприємства, а також частина запасів, що може споживатися на самому підприємстві, бути внутрішнім ресурсом виробництва.

В даний час поняття «готова продукція» прийнято тлумачити досить одноманітно завдяки законодавчим документам, що діють, у сфері бухгалтерського обліку.

В економічній літературі готову продукцію класифікують відповідно до ряду ознак: за формою, за ступенем готовності і за технологічною складністю.

Оцінка готової продукції у звітному періоді може здійснюватися за фактичною собівартістю і за обліковими цінами.

Відповідне нормативно-правове регулювання обліку, контролю та аналізу готової продукції є особливо важливим аспектом ефективної організації обліку та контролю на будь-якому підприємстві.

В Україні закладені правові засади нормативно-правової системи забезпечення бухгалтерського обліку, що дають змогу підприємству індивідуально вирішувати питання з приводу його ведення, також створена відповідна база для обчислення показників економічного розвитку за системою національних рахунків та загалом пришвидшили облік до міжнародної діяльності.

Майбутні дослідження варто проводити в напрямку детального вивчення та критичного оцінювання кожного із перелічених актів правового забезпечення обліку, контролю та аналізу, з метою конкретизації назв, змісту, форм, застосування вітчизняного та іноземного досвіду, зменшення суперечностей, розбіжностей та незрозумілих до тлумачення термінів.

Фінансовий стан підприємства напряму залежить від об'єму реалізації готової продукції, зменшення її собівартості та збільшення реалізації найбільш прибуткових видів готової продукції.

Об'єми реалізації готової продукції, зменшення її собівартості залежать від правильної організації обліку готової продукції, її фінансового і управлінського обліку та безпосередньо контролю.

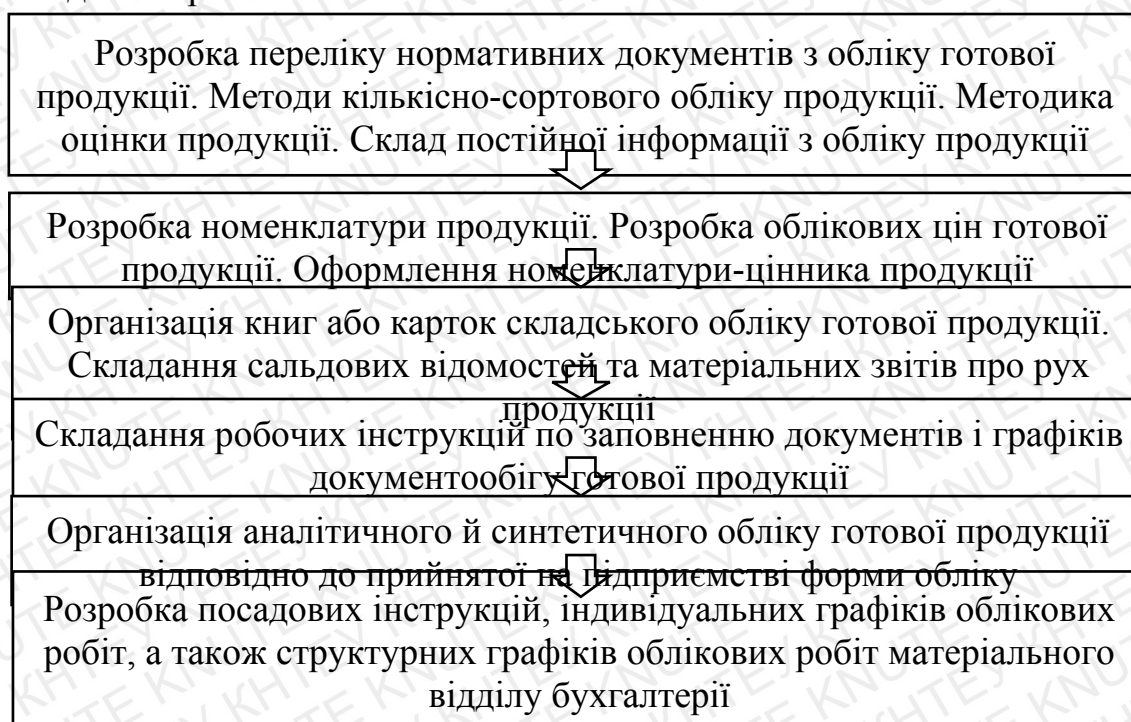
РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ВЛАСНОГО ВИРОБНИЦТВА ТА ШЛЯХИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

2.1. Організація обліку готової продукції

На ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон», згідно з Наказом про облікову політику, встановлюються ключові аспекти (методи, способи і принципи) ведення бухгалтерського обліку готової продукції та формування фінансової звітності (методи вибуття запасів на виробництво, оцінювання собівартості готової продукції, класифікація витрат тощо).

Процес організації обліку готової продукції можна умовно розділити на етапи, наведені на рис. 2.1.

Ефективність організації обліку готової продукції на ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» має суттєвий вплив на життєздатність самого підприємства (ліквідність, платоспроможність тощо) та відтворення виробничого циклу.

Бухгалтерський облік готової продукції повинен забезпечити контроль за виконанням завдань з випуску продукції згідно договірної асортименту на всіх стадіях її руху; зберіганням за обсягом, асортиментом та якістю (в місцях

складування та в дорозі); своєчасною випискою документів на відвантаження; поданням розрахункових документів продавцям і контроль за здійсненням платежів; використанням матеріальних цінностей і фінансових ресурсів за допомогою складання планових і фактичних калькуляцій собівартості продукції [51].

Асортимент готової продукції на ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» доволі широкий. Основні об'єкти господарської діяльності: плити пустотні під навантаження 1250 кг/м²; балка Т-подібна; фундаментні блоки; плити пролітних будов; перемички; блок насадки; балки; фундаментні балки; сваї каркасні, мостові залізобетонні; тротуарні блоки; лотки; камінь бортовий; плити покриття, перехідні плити; плити плоскі; панелі перекриття, огорожі; забори декоративні.

В Наказі про облік політику ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» у частині, що регулює облік готової продукції, зазначається:

- одиницею готової продукції є кожне найменування, однорідна група, вид цінностей;
- аналітичний облік руху готової продукції відображається:
 - у бухгалтерії — у кількісно-сумовому виразі;
 - на складах — у кількісному виразі.
- оцінку вибуття готової продукції здійснювати методом середньозваженої собівартості за (місяць), квартал в цілому;
- переоцінку готової продукції проводити щороку на підставі рішення постійно діючої інвентаризаційної комісії.

Ведення оперативного обліку на ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» дозволяє підвищити ефективність господарської діяльності, регулювати фінансові та виробничі процеси, контролювати їх протягом в організації.

Оперативний облік готової продукції на ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» проводиться в такій послідовності:

1. щоденний збір інформації за господарськими процесам з готовою продукцією;
2. збір даних бухобліку;

3. аналіз собівартості продукції, що випускається;
4. оцінка рентабельності і ефективності продукції;

Коректно складений оперативний облік на ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» може проінформувати:

- 1) про наявність запасів на виробництві готової продукції (витратних матеріалів, сировини, технічного оснащення і т.д.);
- 2) про показники безперебійності процесу виробництва;
- 3) про надходження фінансування за куплену продукцію;
- 4) про обсяги продукції, що випускаються;
- 5) про обсяги щоденної відвантаження конкретного виду продукції покупцям.

Аналітичний облік приймання та випуску готової продукції на ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» ведеться на підставі прибуткових і видаткових документів. Облік готової продукції ведеться за обліковими цінами, тому в кінці звітного періоду, після визначення фактичної собівартості готової продукції, записи з випуску та відвантаження коригуються на суму відхилень фактичної собівартості від її вартості за обліковими цінами шляхом їх співставлення. Від'ємна сума відхилень відображається методом «червоного сторно», додатна – звичайним записом.

Для синтетичного обліку готової продукції на ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» призначено активний рахунок № 26 — Готова продукція. На дебеті цього рахунку відображається надходження готової продукції власного виробництва на склад за фактичною виробничою собівартістю. На кредиті - відпуск готової продукції за фактичною виробничою собівартістю. Залишок є тільки дебетовим і показує фактичну виробничу собівартість готової продукції на кінець звітного періоду.

Готова продукція обліковується на ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» за місцями її зберігання й окремими видами у встановлених одиницях виміру: натуральних (характеризують кількість, обсяг і вагу продукції відповідно до їх фізичних властивостей, використовують для кількісного обліку готових виробів);

умовно-натуральних (показники, необхідні для одержання узагальнених показників з обліку однорідної продукції).

На ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» випуск продукції з виробництва та передача її на склад оформлюється накладними, відомостями, приймально-здавальними документами, актами приймання, в яких вказується: дата, шифр цеху і складу, найменування продукції, номенклатурний номер, одиниці виміру, кількість, ціна за одиницю. Вони виписуються в двох примірниках, один з яких призначений для здавальника, а інший залишається на складі. Кількість виробів, що оприбутковуються на склад, їх вага та обсяг вимірюються, підраховуються і, при необхідності, зважуються.

Для обліку випуску готових виробів з виробництва бухгалтерія складає відомість випуску готової продукції, зданої на склади підприємства, в натуральному і вартісному вираженні. Дані цієї відомості використовують для контролю за виконанням завдання по обсягу виробництва і для бухгалтерських записів на рахунках синтетичного обліку.

Накопичувальні відомості випуску готової продукції (в натуральному і вартісному вираженні) і накопичувальні відомості відвантаженої продукції заповнюються на підставі первинних документів протягом місяця.

Відпуск (відвантаження) продукції покупцю на ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» оформлюється видатковими накладними, приймально-здавальними актами із зазначенням номера накладної і дати оформлення, номера і дати договору з замовником, назви та реквізитів замовника, одиниць виміру, кількості, оптової ціни і вартості.

Для організації процесу реалізації продукції необхідно зрозуміти який життєвий цикл вона проходить, що наведено на рис. 2.2.

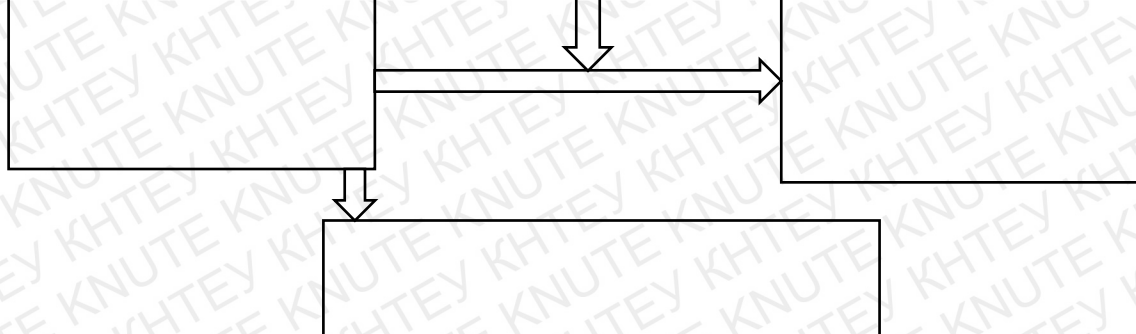

Рис. 2.2. Взаємозв'язок між виробництвом, залишками і реалізацією продукції

Процес організації обліку готової продукції на ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» головним чином має враховувати умови визнання доходу від реалізації, а саме: покупцеві передані ризики і вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію; підприємство надалі не здійснює контроль та управління за реалізованою продукцією; сума доходу може бути достовірно визначена; є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигод, а витрати можуть бути достовірно визначені, пов'язані з цією операцією [39].

Саме тому ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» при організації процесу реалізації має визначитися з такими елементами: умовами договорів з контрагентами-покупцями, первинними документами, які будуть використовуватися в процесі реалізації готової продукції та отримання доходів, штатом бухгалтерів, який забезпечить ефективне ведення обліку реалізації та отримання доходів тощо. З точки зору, документального оформлення обліку реалізації готової продукції та отримання доходів і порядку розрахунків з покупцями можна привести як приклад дві схеми (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Організація документального оформлення процесу реалізації готової продукції та отримання доходів

Відвантаження продукції покупцю	Видаткова накладна на відвантаження продукції + Податкова накладна + Товарно-транспортна накладна + Сертифікат якості продукції (партії продукції тощо) → Платіжне доручення вхідне
Попередня оплата від покупця	Платіжне доручення вхідне + Податкова накладна → Видаткова накладна на відвантаження продукції + Товарно-

	транспортна накладна + Сертифікат якості продукції (партії продукції тощо)
--	--

Для оплати реалізованих підприємством готової продукції або товарів на адресу покупця виставляється «Рахунок-фактура» (форма № 868).

Відвантаження із складу ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» реалізованої продукції здійснюється на підставі документа «Товарно-транспортна накладна»; передачу продукції із складу до торгівельного приміщення (для роздрібної торгівлі) здійснюється шляхом використання документа «Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів».

При оформленні видаткових документів на вивіз із складу ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» реалізованої продукції самовивозом треба обов'язково переконатися у тому, чи являється отримувач дійсно представником підприємства – покупця. З цією метою здійснюється перевірка виданої йому довіреності на отримання цінностей із зазначенням у ній: строку її дії; адреси підприємства – покупця; кількості продукції, яку необхідно отримати, паспортні дані, а також ідентичність підпису особи, завіреного підписами керівником, головного бухгалтера і печаткою підприємства – покупця.

Надходження і вибуття із складу готової продукції і товарів знаходить своє відображення у «Картках складського обліку матеріалів».

У кінці місяця, за даними аналітичного обліку витрат на виробництво, визначається фактична собівартість готової продукції. Ціна проставляється на підставі номенклатури-цінника, наявність якого є однією з важливих умов організації обліку готової продукції. В ньому вказується вид кожного виробу, його відмінні ознаки (модель, артикул, марка, фасон тощо), привласнений йому код, сукупний номенклатурний номер, що закріплюється на весь час виробництва і збуту продукції на даному підприємстві, та облікові ціни.

При використанні сучасних комп'ютерних технологій на ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» в бухгалтерському обліку, крім номенклатури-цінника, розробляється комплекс довідників продукції, яка оподатковується і та не оподатковується різними видами податків, довідники середньоквартальної та

середньорічної собівартості, платників та вантажоодержувачів. У вигляді довідників формалізуються і способи визначення суми рахунку за продукцію, відвантажену на внутрішній ринок та на експорт. В довідниках зазначається найменування виробу, коди видів товарної продукції, вироби та змінні параметри (ціна, собівартість, ставки податків тощо). Всі ці дані записують на машинний носій інформації та використовують для оперативного управління запасами продукції і для складання відповідної внутрішньої звітності [52].

При цьому облік готової продукції ведеться без застосування узагальнюючих документів, виняток становить формування оборотно-сальдової відомості за рахунком 26 «Готова продукція». Цей документ характеризує інформацію щодо оборотів і залишків готової продукції. Однак цього недостатньо, тому вважаємо за доцільне на підставі первинних документів складати реєстри документів реалізації готової продукції. Реєстри необхідно формувати за напрямками реалізації, видами продукції, покупцями та замовниками. Щоденне заповнення цих реєстрів дасть змогу здійснювати оперативний контроль за реалізацією продукції, застосуванням цін та їх змінами, надходженням виручки [53].

У зв'язку з цим, пропонуємо відкрити до рахунку 26 «Готова продукція» два субрахунки:

- 261 «Готова продукція за обліковими цінами»;
- 262 «Відхилення фактичної виробничої собівартості готової продукції від облікових цін».

Необхідність виокремлення зазначених субрахунків пояснюється тим, що в аналітичному обліку можливе відображення готової продукції за обліковим цінами, а надходження та відпуск готової продукції в синтетичному обліку – за фактичною виробничою собівартістю; при цьому облікові записи в системі розрахунків можуть бути різними.

Щоб позбутися розбіжностей в оцінці готової продукції, необхідно визначити відхилення від фактичною й умовною вартістю продукції після формування калькуляції та скласти виправні проводки (Дт 26 «Готова продукція»

Кт 23 «Виробництво») у разі, коли фактична собівартість готової продукції перевищує умовну вартість, або сторнувати у такий запис, якщо фактична собівартість виявляється меншою від умовної вартості.

Надходження та склад готової продукції пропонуємо відображати записом:

- ДТ 261 «Готова продукція за обліковими цінами»;
- Кт 23 «Виробництво».

Одночасно потрібно відобразити суму відхилень, яка виникає між фактичною виробничою собівартістю готової продукції та її вартістю за обліковими цінами. Якщо фактична собівартість готової продукції виявиться вищою, ніж її вартість за обліковими цінами, то додатково слід сформувати запис: Дт 261 «Готова продукція за обліковими цінами», Кт 262 «Відхилення фактичної виробничої собівартості готової продукції від облікових цін». При від'ємному значенні відхилення між фактичною виробничою собівартістю готової продукції та її вартістю за обліковими цінами запис на рахунках обліку буде зворотнім: Дт 262 «Відхилення фактичної виробничої собівартості готової продукції від облікових цін», Кт 261 «Готова продукція за обліковими цінами».

Отже, організація облікового процесу готової продукції на ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» – це сукупність дій зі створення цілісної системи бухгалтерського обліку, підтримання і підвищення рівня її організованості, функціонування якої спрямоване на забезпечення інформаційних потреб користувачів облікової інформації, включаючи вибір форм організації та формування матеріального й інформаційного забезпечення облікового процесу. Організація обліку готової продукції на ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» — це основа ефективної діяльності підприємства (отримання максимального прибутку). Для того, щоб підприємство було на достатньо високому рівні необхідно, по-перше, підібрати відповідний кваліфікований персонал, по-друге, розробити загальну схему обліку бухгалтерами готової продукції залежно від розміру підприємства, характеру його діяльності, типу продукції, ринків збуту тощо.

2.2. Фінансовий облік готової продукції

Одним із основних завдань фінансового обліку готової продукції є приведення різної продукції промисловості до єдиного вираження: ціновий показник дає можливість зробити підсумок різної продукції як одиничних виробничих одиниць, так і промисловості в цілому. В отриманні єдиного підсумку по різних видах продукції і полягає основне завдання оцінки продукції.

В бухгалтерському обліку готова продукція повинна оцінюватись відповідно до П(С)БО 9 «Запаси» за первісною вартістю (табл 2.2). Але оскільки вартість продукції може бути визначена лише після збирання всіх витрат та калькулювання її фактичної собівартості, постає потреба в щоденному обліку наявності та руху готової продукції для визначення її вартісних характеристик. При визначенні первісної вартості продукції (робіт, послуг) також керуються П(С)БО 16 «Витрати».

Таблиця 2.2

Порядок формування первісної вартості запасів

Спосіб надходження запасів	Оцінка запасів
Придбання за плату	Собівартість запасів, яка складається з фактичних витрат на придбання
Виготовлення власними силами підприємства	Собівартість їх виробництва, яка визначається за П(С)БО 16 «Витрати»
Внесення до статутного капіталу підприємства	Погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість
Безоплатне одержання	Справедлива вартість запасів - сума, за якою може бути здійснений обмін активу або оплата зобов'язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами
Придбання в результаті обміну на подібні активи	Балансова вартість переданих запасів. Якщо вона перевищує їх

	справедливу вартість, то первісною вартістю отриманих запасів є їх справедлива вартість. Різниця між балансовою і справедливою вартістю переданих запасів включається до складу витрат звітного періоду
Придбання в результаті обміну на неподібні активи	Справедлива вартість переданих об'єктів, збільшена (зменшена) на суму грошових коштів чи їх еквівалентів, що була передана (отримана) у процесі обміну

Оцінка готової продукції при її продажу залежить від облікової політики підприємства, в частині оцінки запасів при їх вибутті. При цьому можуть застосовуватись методи, передбачені П(С)БО 9 «Запаси» (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Методи оцінки вибуття запасів

Назва методу	Характеристика
Метод ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів	Передбачає облік фактичної собівартості за кожною конкретною одиницею запасів. Застосовується при наявності наступних обставин: відпуску належать запаси, які не підлягають заміні іншими запасами, що не є на підприємстві; запаси відпускаються для виконання спеціальних замовлень і проектів.
Метод середньозваженої собівартості	Оцінка за середньозваженою собівартістю проводиться по кожній одиниці запасів діленням сумарної вартості залишку таких запасів на початок звітного місяця і вартості одержаних у звітному місяці запасів на сумарну кількість запасів на початок звітного місяця і одержаних у звітному місяці запасів.
ФІФО	Оцінка запасів за методом ФІФО базується на припущенні, що запаси використовуються у тій послідовності, у якій вони надходили на підприємство (відображені у бухгалтерському обліку).
Метод нормативних	Оцінка за нормативними витратами полягає у застосуванні норм витрат на одиницю продукції (робіт, послуг), які

витрат	встановлені підприємством з урахуванням нормальних рівнів використання запасів, праці, виробничих потужностей і діючих цін.
--------	---

Обраний метод обумовлюється в наказі про облікову політику підприємства. Прийняті методи оцінки запасів не повинні змінюватися впродовж року чи більшого періоду, а їх зміна повинна мати обґрунтування, яке обов'язково розкривається у примітках до фінансових звітів.

На ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» встановлені такі методи оцінки вибуття запасів:

1. при відпуску запасів у виробництво – метод середньозваженої собівартості;
2. при відпуску готової продукції – метод середньозваженої собівартості;
3. при відпуску запасів у реалізацію – метод середньозваженої собівартості.

При відображенні продажу готової продукції в бухгалтерському обліку зазначаються дві її оцінки: оцінка, що прийнята підприємством ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» згідно з обліковою політикою, – первісна вартість (по дебету рахунку 901 «Собівартість реалізації готової продукції»), та оцінка, що визначається за домовленістю сторін (по кредиту рахунку 701 «Дохід від реалізації готової продукції»).

Оскільки готова продукція в бухгалтерському обліку відображається за найменшою з двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації, то виникає необхідність в уцінці готової продукції, порядок проведення якої аналогічний уцінці виробничих запасів.

Для підсумування інформації про рух готової продукції на підприємстві використовують рахунок 26 «Готова продукція». Під готовою продукцією розуміють таку продукцію, яка виготовлена з використанням давальницької сировини та матеріалів та встановлена як завершальна у договорі між замовником та підприємством виробником. Виготовлена готова продукція включається до статті балансу за первісною вартістю.

За дебетом рахунку «Готова продукція» висвітлюють надходження готової продукції від особистого виробництва підприємства. При списанні продукції з

рахунку, сума відмінності фактичної виробничої собівартості від вартості з обліковими цінами вираховується у відсотковому значенні, що обчислюється як відношення відхилень на залишок готової продукції на початок періоду та відхилень по продукції, що була здана протягом звітного періоду, до вартості продукції за обліковими цінами. Сума розбіжностей фактичної собівартості продукції від її вартості за обліковими цінами, що співвідноситься до реалізованої продукції, відображають по кредиту рахунку 26 «Готова продукція» та дебетом відповідних рахунків.

У кінці місяця за аналітичними даними обліку витрат, що були понесені на виробництво розраховується фактична собівартість готової продукції.

Досить рідко, даний рахунок використовується для обліку продукції, що придбана для продажу, або тоді, коли вартість матеріальних цінностей, які куповані для комплектування, не враховуються до собівартості готової продукції, яка виготовляється на даному господарстві, а належить окремо до відшкодування покупцями.

Для узагальнення інформації про собівартість готової продукції застосовують рахунок бухгалтерського обліку 90 «Собівартість реалізації». В наслідок порівняння оборотів по дебету та кредиту рахунку формується фінансовий результат господарства від основної діяльності. По дебету рахунку відбивається фактична собівартість продукції, що реалізована в кінці року. Так як цей рахунок закривається після закриття рахунків витрат, то на момент співставлення сальдо по дебету рахунку формується собівартість з урахуванням накладних та основних витрат.

Адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати не включаються до складу виробничої собівартості готової та реалізованої продукції, а тому інформація про такі витрати узагальнюється на рахунках обліку витрат звітного періоду – 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності».

Фінансові результати господарства щодо реалізованої продукції та в цілому обліковуються на рахунку 79 «Фінансові результати» та рахунку 44

«Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)». Рахунок фінансових результатів є номінальним та немає сальдо на кінець року, то рахунок нерозподілених прибутків є пасивним та відображає сальдо в балансі підприємства.

Розрахований фінансовий результат за рахунком 79 «Фінансові результати» переміщують у склад рахунку 44 «Нерозподілені прибутки», одночасно дебетуючи рахунок фінансових результатів та кредитують рахунок нерозподілених прибутків-збитків.

Облік нерозподілених прибутків або непокритих збитків поточного та минулого періоду, а також використаного в поточному періоді прибутку ведуть на рахунку 44. По кредиту даного рахунку відбувається отримання та збільшення прибутку від видів діяльності товариства, по дебету відображають отримані збитки та використання прибутку. Облік на рахунку здійснюють за субрахунками нарастаючим підсумком від початку звітного року, до його розподілу та списання на кінець року. Такими є вимоги до складання податкової та фінансової звітності.

Фінансовий облік готової продукції повинен забезпечити контроль за виконанням завдань по випуску продукції згідно договірної асортименту на всіх стадіях її руху; зберіганням готової продукції за обсягом, асортиментом та якістю (в місцях складування і в дорозі); своєчасною випискою документів на відвантаження; поданням розрахункових документів покупцям та контроль своєчасного здійснення платежів; використанням матеріальних і фінансових ресурсів за допомогою складання планових і фактичних калькуляцій собівартості продукції.

Облік готової продукції на ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» має кількісні, якісні та вартісні характеристики. Готова продукція здається на склад, а звідти відбувається її відвантаження та реалізація. Основні рахунки щодо руху готової продукції наведено в дод. Л-Н.

Для правильного визначення фактичної собівартості готової продукції, виконаних робіт і наданих послуг доцільно на кінець звітного періоду визначати залишки незавершеного виробництва. Вони, відображаються по дебету рахунку 23 «Виробництво».

При проектуванні, запровадженні і використанні системи обробки інформації з обліку готової продукції за допомогою сучасних комп'ютерних технологій необхідно брати до уваги її наступні особливості: облікова інформація про наявність і рух продукції повинна бути оперативною; має бути представлена по кожному коду продукції в кількісному і вартісному вираженні; всі дані з обліку готової продукції та її реалізації повинні бути пов'язані з обліковою інформацією про витрати на виробництво, про фінансово-розрахункові операції по збуту і оподаткуванню, показниками оборотного і сальдового балансів по рахунках бухгалтерського обліку.

Етапи та порядок ведення обліку готової продукції представлено за допомогою рис. 2.3.

2.3. Управлінський (внутрішньогосподарський) облік готової продукції та витрат на її виробництво

Вирішення проблем фінансового обліку та удосконалення управлінського обліку готової продукції в сучасних умовах жорсткої економії і ресурсозбереження можливе лише за наявності у керівництва підприємства конкретної, повної, правдивої, об'ємної інформації про фактори, які впливають на зменшення витрат на виробництво готової продукції, а також майбутні доходи від її реалізації. Одне з головних завдань кожного підприємства є підвищення якості продукції, що залежить від якості сировини виробництва та стимулювання працівників і вимог споживачів [54]. Для цього потрібно визначити витрати на реалізацію готової продукції для планування й обліку конкретної ділянки; розробити та застосовувати сучасну методику підрахунку, а також порядок визначення результатів господарської діяльності.

Головними проблемами ведення управлінського обліку готової продукції в ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» є наступні. По-перше, існує проблема в обліку оплати за реалізовану продукцію, виконані роботи і надані послуги. Адже майже кожне підприємство стикалося з ситуацією, коли доводилося реалізовувати продукцію або виконувати роботу з відстрочкою платежу і потім боротися з недобросовісними покупцями, які затримують оплату. Власники підприємства зацікавлені в тому, щоб знати, як правильно організувати роботу по стягненню дебіторської заборгованості, яка виникає в таких випадках.

По-друге, робота бухгалтерської служби. Програма системи контролю обліку готової продукції повинна включати в себе опис етапів перевірки, об'єктів і процедур перевірки. Однією з головних цілей контролю над готовою продукцією є об'єктивна оцінка правдивості, своєчасності і повноти відображення в обліку та звітності виручки від реалізації, собівартості реалізованої готової продукції, різних витрат і прибутку (збитку) від продажу.

Наприклад, до проблем внутрішнього контролю можна віднести: неодноразо-

ве дублювання і відсутність поділу обов'язків між працівниками; вирішення певних господарських операцій і брак відповідного контролю; відсутність належного контролю при оформленні та укладанні господарських договорів; спеціальне порушення порядку контролю посадовими особами; навмисні порушення системи обліку працівниками, відповідальними за підготовку первинної документації; фальсифікацію або підміну бухгалтерських записів; відсутність єдиної класифікації виробничого результату, що зменшує можливість точного визначення об'єктів бухгалтерського обліку [55].

Не менш важливою проблемою виробництва і реалізації готової продукції на підприємстві є отримання достовірної інформації про собівартість продукції. Якщо собівартість продукції відображається неповністю, то результатом цього є зниження ефективності контролю та відповідне зниження конкурентоспроможності і рентабельності продукції.

Забезпечення позитивного фінансового результату діяльності підприємства сприяє ефективна система управлінського обліку, яка формує дані, щодо запасів готової продукції на складі, своєчасності та правильності її оприбуткування, забезпечення її збереження, своєчасності відвантаження та виконання договірних зобов'язань перед покупцями та замовниками.

За даними управлінського обліку готової продукції керівництво підприємства отримує інформацію, щодо наявності та руху готової продукції, що дає можливість своєчасно приймати управлінські рішення, щодо зміни обсягу випуску продукції, зміни її ціни, зміни асортименту та інше.

На сьогоднішній момент підприємства України нехтують можливостями управлінського обліку, що призводить, до проблем з обліком готової продукції та її собівартості, несприятливого фінансового результату від її реалізації.

Отже, першочергове значення при прийнятті управлінських рішень з реалізації продукції мають якість та змістовність необхідної інформації. Концепція інформаційного забезпечення – це головний чинник для ефективного ведення управлінського обліку. Головні управлінські рішення по реалізації продукції повинні бути спрямовані на покращення якості продукції, зменшення

витрат на її виробництво, збільшення обсягів продажу, оптимізацію асортименту продукції та зміцнення своєї частки на ринку.

Для досягнення поставлених цілей в ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» необхідно належним чином організувати управлінський облік. На рис. 2.4 зображена модель організації управлінського обліку реалізації продукції на підприємстві.

Рис. 2.4. Модель організації управлінського обліку реалізації продукції на підприємстві

Дана модель сприяє поліпшенню управлінського обліку, а також допомагає раціональніше та ефективніше організовувати роботу осіб, які готують необхідну інформацію для прийняття управлінських рішень. Це, в свою чергу, допоможе оперативно накопичувати відповідні бази даних про наслідки господарської діяльності та використовувати їх для формування, редагування і друку вихідних документів, квартальних, піврічних і річних звітів, а також надавати інформаційні послуги відповідним організаціям, ланкам управління щодо ефективності роботи підприємства.

Дана модель показує, що для прийняття управлінських рішень з обліку реалізації продукції в ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» необхідно належним чином організувати планування та контроль, які в свою чергу

потребують належної статистичної, бухгалтерської, оперативно-технічної інформації та аналізу реалізації продукції.

Покажемо внутрішню структурну модель управління підприємством, де кожний структурний підрозділ виконує визначені функції (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

**Характеристика органів управління ПАТ «Коростенський
шляхзалізобетон»**

Назва підрозділу	Керівник	Функції
1. Відділ головного інженера	Головний інженер	Управління виробництвом продукції
2. Бухгалтерія	Головний бухгалтер	Надання інформації про результати діяльності підприємства, документальне оформлення всіх операцій, які здійснюються на підприємстві
3. Відділ кадрів	Начальник відділу кадрів	Оформлення наказів про прийняття на роботу і звільнення. Зберігання трудових книжок. Збирання інформації про працівників
4. Лабораторія	Головний технолог	Контроль якості продукції і сировини. Розрахунок технологічного процесу виробництва
5. Планово-фінансовий відділ	Головний економіст	Планування і прогнозування обсягів виробництва, прибутку і витрат виробництва. Складання калькуляції продукції

Функції управління виконуються апаратом управління, що складаються з інженерів, техніків, економістів та службовців. У горизонтальному напрямку апарат управління ділиться на відділи, у вертикальному – на управління, до яких відноситься управління виробничою ділянкою та підприємством. Склад та взаємозв'язок лінійних та функціональних груп управління становить структуру управління.

Користувачі управлінської звітності та характеристика інформації, яка необхідна для прийняття рішень наведена в табл. 2.5.

Характеристика інформації, яка необхідна для прийняття рішень

Керівник	Характеристика інформації
Головний інженер	Постійне підвищення рівня технічної підготовки виробництва, його ефективності, скорочення матеріальних, фінансових і трудових витрат на виробництво продукції, робіт (послуг), їх високу якість, довговічність згідно з державними стандартами, технічними умовами і вимогами конструювання, раціональне використання виробничих засобів і всіх видів ресурсів
Головний бухгалтер	Забезпечує складання на основі даних бухгалтерського обліку фінансової звітності підприємства
Начальник відділу кадрів	Керує розробленням перспективних і річних планів комплектування підприємства персоналом з урахуванням перспектив його розвитку, змін складу працюючих у зв'язку з упровадженням нової техніки та технології, механізації і автоматизації виробничих процесів, а також пуском виробничих об'єктів
Головний технолог	Необхідний контроль продукції здійснюється у виробничій лабораторії, де професійно використовується нормативна документація, випробувальне обладнання та засоби вимірювання
Головний економіст	Організує розробку методичних матеріалів з техніко-економічного планування роботи виробничих підрозділів підприємства, розрахунків економічної ефективності капітальних вкладень, необхідності впровадження раціоналізаторських пропозицій та винаходів, нової техніки і технології

Облік реалізації продукції включає в себе не тільки дотримання завдань, при виконанні яких забезпечується результативний та прогресивний облік виробництва та реалізації готової продукції за певний період, а також контроль за своєчасним відвантаженням готової продукції покупцям.

Однією із складовою моделі є аналіз реалізації продукції. Реалізація готової продукції займає головне місце в процесі управління сучасним підприємством. Розробка плану за обсягом реалізації готової продукції є важливою складовою в плануванні діяльності підприємства і його розвитку. Аналіз виконання такого плану допомагає визначити, наскільки продуктивною була робота відділу

продажу у звітному періоді, а також, наскільки обґрунтованими були рішення при складанні плану [55].

Для цього необхідно порівняти фактичні обсяги продажу за обраний період часу з планом і фактичними показниками за попередній період. Чим більший приріст обсягів продажу у звітному періоді в порівнянні з попереднім, чим більше відсоток виконання плану, тим ефективніше робота, пов'язана з реалізацією готової продукції.

Для проведення аналізу ми обрали обсяг реалізованої продукції в ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» за 2016-2017 рр. (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Аналіз виконання плану за обсягом реалізованої продукції, тис. грн. х№	Найменування готової продукції	2016 факт	2017 план	2017 факт	2017 до 2016, %	Відсоток виконання плану, %
1	Ланки круглих труб ЗК 9.100	1029,2	590,5	581,3	56,48	98,44
2	Ланки круглих труб ЗК 4.100	860,6	200,3	110,5	12,84	55,17
3	Ланки круглих труб ЗК 5.100	114,8	290,4	338,7	295,03	116,63
4	Балка Б-18	1538,4	800,6	-	-	-
5	Балка Б-16,76	151,1	190,7	186,5	123,43	97,80
6	Плита П-12	53,2	48,6	44,5	83,65	91,56
7	Портальна стінка СТ-5	25,3	70,9	101,3	400,40	142,88
8	Товарний бетон	1897	2503,3	2441,2	128,69	97,52

9	Інші залізобетонні вироби	4565,4	3148,8	3449	75,55	109,53
	Разом	10235	7844,1	7253	70,86	92,46

Як свідчать дані таблиці 2.6, фактичний обсяг реалізованої продукції ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» у 2017 році нижчий ніж у 2016 році на 29,14%. План виконано майже на 100 % - 92,46%. Проведемо аналіз змін в кожній позиції продукції, яка реалізується. Так, за досліджуваний період збільшились обсяги реалізованої продукції за такою продукцією як: ланки круглих труб ЗК 5.100 – майже втричі, балка Б-16,76 – на 23,43%, портална стінка СТ-5 – в 4 рази, товарний бетон – на 28,69%. За всією продукцією план виконано майже повністю, окрім такої продукції, як ланки круглих труб ЗК 4.100 (55,17% виконання плану). Така ситуація пов'язана з тим, що підприємство взимку має низьку кількість замовлень.

Оскільки рентабельність продукції показує, наскільки прибутковою є кожна позиція асортиментного ряду і вся продукція в цілому, то для проведення аналізу рентабельності асортименту реалізованої продукції доцільно використати ABC-аналіз і XYZ-аналіз.

ABC-аналіз – метод, що дозволяє класифікувати товарні запаси підприємства за ступенем їх важливості шляхом ділення на три категорії. Найбільш цінні товари займають 20% товарних запасів та складають 80% продажу, позначають літерою А. Такі товари завжди повинні бути присутніми в асортименті. Якщо в якості параметру в аналізі використовують обсяг продажу, то в дану групу входять лідери продажу за кількістю.

Товари, які відносяться до групи В складають 30% товарних запасів та 15% продажу. Ці товари середнього ступеня важливості. С – найменш цінні товари. Товари групи С складають 50% товарних запасів та лише 5% продажу. Це найменш важливі товари і є претендентами на виключення з асортименту, а також в дану групу відносить товари-новинки. На основі такого аналізу можна зробити висновок про рентабельність того чи іншого товару в лінійці продукції підприємства [56].

Ідея АВС-аналізу будується на основі принципу Парето, який формулюється так: «20% зусиль дають 80% результату, а інші 80% зусиль – лише 20% результату», тобто 20% всіх товарів дають 80% обороту [57].

Для визначення груп А, В і С необхідно розрахувати частку продажу по кожній позиції асортиментного ряду в загальному обороті, розрахувати ці частки накопичувальним підсумком і привласнити значення груп по кожному виду продукції (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Прове- дення А В С- ан- алі- зу за- да- ни- ми про- по- да- ж про- дук- ції за 20 17 р. Х №	Найменування готової продукції	2017 р.	Частка в обігу, %	Частка в обігу за накопичуючим підсумком, %	Група
---	-----------------------------------	---------	-------------------------	--	-------

1	Інші залізобетонні вироби	3449	47,55	47,55	A
2	Товарний бетон	2441,2	33,66	81,21	B
3	Ланки круглих труб ЗК 9.100	581,3	8,01	89,23	C
4	Ланки круглих труб ЗК 5.100	338,7	4,67	93,89	C
5	Балка Б-16,76	186,5	2,57	96,47	C
6	Ланки круглих труб ЗК 4.100	110,5	1,52	97,99	C
7	Портальна стінка СТ-5	101,3	1,40	99,39	C
8	Плита П-12	44,5	0,61	100,00	C
	Разом	7253	100,00	-	-

Таким чином, до групи А увійшов обсяг продажу, сума частки з накопичуючим підсумком яких склав перші 50% від загального обсягу обігу, наступні 30% від загальної суми обороту утворили групу В, і всі інші потрапили до групи С.

XYZ-аналіз – математично-статистичний метод, який дозволяє проаналізувати і спрогнозувати стабільність продажу окремих видів товарів і коливання рівня їх споживання [57]. Метою XYZ-аналізу є поділ товарів по групах, в залежності від попиту і точності прогнозування. Метод даного аналізу полягає в розрахунку для кожної товарної позиції коефіцієнта варіації або коливання витрат. Цей коефіцієнт показує відхилення витрат від середнього значення і виражається у відсотках. Параметрами можуть бути: обсяг продажу (кількість), виручка від реалізації, сума реалізованої торговельної націнки.

Метод XYZ-аналізу схожий з ABC – аналізом і ґрунтується на тому ж принципі – товари поділяються на три групи X, Y і Z, виходячи із значення коефіцієнта варіації за певний проміжок часу. Цей аналіз ділить об'єкти за ступенем відхилення від середнього показника, який вираховується за кілька періодів [57]. Розрахунки для визначення відповідної групи товару представлені в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Результати XYZ – аналізухГрупа	Обсяг продажу, тис. грн	Частка продажу, %	Кількість найменувань продукції, од.
X	6810,2	93,89	4

Y	44,5	0,61	1
Z	398,3	5,49	3
Разом	7253,0	100,00	8

Група визначалася виходячи з рекомендованого розподілу: X – коефіцієнт варіації менше 10%; Y – коефіцієнт варіації від 10 до 25%; Z – коефіцієнт варіації понад 25%.

В результаті об'єднання утворюються 5 груп продукції (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Об'єднання результатів ABC- і XYZ- аналізів Найменування готової продукції	2017 р.	Частка в обігу, %	Частка в обігу за накопичуючим підсумком, %	ABC група	XYZ група	Об'єднання
1	2	3	4	5	6	7
Інші залізобетонні вироби	3449	47,55	47,55	A	X	AX
Товарний бетон	2441,2	33,66	81,21	B	X	BX
Ланки круглих труб ЗК 9.100	581,3	8,01	89,23	C	X	CX
Ланки круглих труб ЗК 5.100	338,7	4,67	93,89	C	X	CX

Закінчення табл. 2.9

1	2	3	4	5	6	7
Балка Б-16,76	186,5	2,57	96,47	C	Z	CZ
Ланки круглих труб ЗК 4.100	110,5	1,52	97,99	C	Z	CZ
Портальна стінка СТ-5	101,3	1,40	99,39	C	Z	CZ
Плита П-12	44,5	0,61	100,00	C	Y	CY
Разом	7253	100,00	-	-	-	-

Продукція груп AX (інші залізобетонні вироби) і BX (товарний бетон) відрізняє високий товарообіг і стабільність – це найбільш прибуткові товари, тому необхідно стежити за їх наявністю на складі готової продукції.

Продукція групи C є менш рентабельною. Однак продукція даної групи не може бути вилучена з асортиментного ряду, оскільки, в цілому, обсяги продажу є стабільними і у своїй ціновій категорії продукція класу C є конкурентоспроможною. Наявність цієї групи слід постійно контролювати та аналізувати, адже іноді продукція цієї групи стає неліквідною.

Для ефективного управлінського обліку готової продукції на підприємстві необхідно ведення та складання внутрішньогосподарської звітності підприємства. Дана звітність сприяє прийняттю оперативних та стратегічних рішень, щодо виготовлення готової продукції та її реалізації [58].

На кожному підприємстві розробляється своя система внутрішньогосподарської звітності, в залежності від умов в яких суб'єкт здійснює господарську діяльність та цілей які ставить перед собою.

Дані звітності формуються на підставі первинних документів, які складаються в процесі випуску готової продукції, передачі та оприбуткування продукції на склад з виробництва та під час відпуску готової продукції зі складу для її реалізації.

На етапі випуску продукції і передачі її на склад ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» доцільно складати звітність про виробництво продукції, робіт та послуг у розрізі видів продукції (дод. П). У цій звітності, можуть формуватися дані, щодо виду продукції, одиниці виміру, об'єм випуску, план випуску, відхилення від плану. Джерелами інформації для складання звітності, можуть бути такі документи, як накладні приймання та видачі готової продукції, акти передачі готової продукції, відомості випуску продукції.

На підставі первинних документів, які фіксують господарські операції з відпуску готової продукції покупцям: договори на постачання продукції, накладні на відвантаження, товаротранспортні накладні та інше, формується звітність про виконання плану постачання (дод. Р). В ній може відображатися оперативна інформація про покупців, види та об'єм відвантаженої продукції по плану (за умовами договорів) та фактично, відхилення від плану. Дану звітність доцільно складати за видами продукції.

Для контролю запасів готової продукції та отримання інформації про можливість її відпуску, ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» необхідно формувати звітність про реалізацію та залишки готової продукції, яка може містити дані, щодо місячного плану по реалізації, про об'єм реалізації, дані щодо залишків готової продукції на складі та дані про допустимий мінімальний запас її

на складі. Цей звіт необхідно вести по кожному виду готової продукції (дод. С). За даними звітності можна сформулювати висновки про виконання плану з реалізації продукції та про залишок готової продукції на складі.

В залежності від обсягів виробництва та реалізації готової продукції звітність може складатися: щоденно, щотижня або щомісяця.

Важливим для управління собівартістю продукції є методика обліку витрат і калькулювання за центрами витрат та центрами відповідальності. В рамках системи управління підприємством інформація акумулюється і аналізується не по підприємству в цілому, а за центрами відповідальності.

Організація управління витратами за місцями формування і центрами відповідальності необхідна для того, щоб створити умови, при яких виробничі підрозділи і функціональні служби підприємства несли б відповідальність за результати своєї діяльності. В першу чергу це відповідальність за виконання завдань по зниженню собівартості за статтями витрат не тільки в своїх функціональних службах, але і первинних виробничих підрозділах.

Безумовно, облік та контроль витрат виробництва тільки тоді досягають бажаної мети, коли для їх здійснення задіяні організаційні можливості конкретних структурних підрозділів ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон». При цьому в бізнес-плані повинні бути визначені розміри витрат виробництва, що залежать від цих підрозділів, міри відповідальності за формування їх величини й зацікавленості у зниженні собівартості продукції. Так, у навчальному посібнику М.С. Пушкаря «Розробка теорії управлінського обліку» зазначено, що мінімізація витрат на виробництво продукції і отримання максимально можливого рівня рентабельності або норми прибутку можлива при децентралізації контролю за формуванням собівартості. На його думку, прямі витрати на виробництво плануються та контролюються за центрами витрат й відповідальними особами, зокрема лінійним персоналом, а непрямі витрати – штабним персоналом (начальниками відділів й служб) [61].

Головною метою управлінського обліку витрат виробництва за місцями виникнення є одержання облікових даних про фактичний оборот використаних на

виробничі й інші потреби різних видів ресурсів, оплачених підприємством своїм контрагентам, а також про оплату праці виробничого найманого персоналу. Для досягнення цієї мети управлінський облік витрат виробництва за місцями виникнення повинен вирішувати наступні основні завдання:

- здійснювати первинний облік прямих одноелементних витрат виробництва за видами за допомогою первинного документування в межах кожного з місць їх виникнення;

- узагальнювати на основі первинного документування облікові дані про величину загальних витрат виробництва для декількох місць їх виникнення та розподіляти витрати виробництва між цими місцями пропорційно економічній базі, передбаченої в обліковій політиці підприємства;

- виявляти за місцями виникнення витрат виробництва внутрішньовиробниче використання робіт й послуг, наданих іншими підрозділами підприємства, тобто тих, що мають статус первинного місця їх виникнення.

Облік витрат виробництва за місцями виникнення забезпечує інформаційну базу для аналізу як фінансових, так і техніко-економічних параметрів виробництва певних видів продукції. Такий аналіз є досить трудомістким, у зв'язку з чим доцільно максимально його комп'ютеризувати із заданою частотою узагальнення в часі первинних облікових даних про використання ресурсів у виробництві, особливо про прямі одноелементні витрати виробництва.

Структурування місць виникнення витрат виробництва дозволяє якнайкраще забезпечити сполучення управлінського обліку витрат виробництва за місцями виникнення з групуванням та їх обліком за центрами витрат й відповідальності посадових осіб за формуванням оптимального рівня витрат. Отже, класифікація місць виникнення витрат виробництва за перерахованими ознаками також безпосередньо пов'язана з диференціацією управлінського обліку за центрами витрат й відповідальності, що була докладно досліджена вітчизняними та закордонними фахівцями.

Необхідність ведення управлінського обліку на виробничих підприємствах є вимогою часу та ринкових умов. Управлінський облік готової продукції займає одне з провідних місць у загальній системі обліку і є важливим з погляду впливу показників, що формуються при обліку готової продукції, на результат діяльності підприємства.

Можна, передусім, зробити висновок про те, що в сучасних умовах постає гостра потреба у зміні підходів до управління підприємством. Саме тому важливого значення набуває впровадження та ведення управлінського обліку на підприємстві. Запропонована модель організації управлінського обліку реалізації продукції на підприємстві сприятиме поліпшенню управлінського обліку, а також допоможе раціональніше та ефективніше організовувати роботу осіб, які готують необхідну інформацію для прийняття управлінських рішень.

Окрім того з метою підвищення інформативності даних на підприємстві доцільно проводити ABC-аналіз та XYZ-аналіз, що дозволить визначити прибутковість кожної позиції асортиментного ряду і всієї готової продукції власного виробництва.

2.4. Узагальнення інформації у звітності підприємства

За умов сучасної ринкової економіки і жорсткої конкуренції величезного значення набуває фінансова інформація. Саме виняткова роль інформаційного забезпечення в процесах управління спричинює підвищену увагу до бухгалтерської фінансової звітності як основного джерела інформації про майновий та фінансовий стан підприємства, а також результати його виробничо-господарської діяльності за звітний період.

На виробничих підприємствах ключове місце серед об'єктів обліку займає готова продукція. Саме продукція, яку реалізує підприємство зазвичай є головним джерелом отримання прибутків, що, в свою чергу, є основною метою його діяльності.

Інформація, пов'язана з виробленою продукцією, розкривається у формах фінансової звітності підприємств. Основним джерелом такої інформації є Баланс (Звіт про фінансовий стан) (форма № 1) [47].

У бухгалтерському балансі ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» залишки готової продукції відображаються за фактичною виробничою собівартістю. Для цього в другій частині активу балансу «Оборотні активи» передбачено рядок 1103 «Готова продукція». Ця стаття показує запаси виробів на складі, обробка за якими закінчена та які пройшли випробування, приймання, укомплектовані згідно з умовами договорів із замовниками і відповідають технічним умовам і стандартам. Рядок 1103 заповнюється на основі рахунку бухгалтерського обліку 26 «Готова продукція» шляхом підрахунку сальдо на кінець звітного періоду [47].

Продукція, яка не відповідає вимогам, крім браку, показуються у складі незавершеного виробництва (рядок 1102).

Процес виробництва продукції невід'ємно пов'язаний із ресурсами, з яких дана продукція виготовляється. Інформація про сировину та матеріали, які використовуються у виробничому процесі розкривається у статті 1101 балансу «Виробничі запаси». Дані для заповнення даного рядка містяться на рахунках бухгалтерського обліку 20 «Виробничі запаси», 22 «МШП».

У статті «Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги» (рядок 1125) відображається заборгованість покупців або замовників за надану їм продукцію (крім заборгованості, яка забезпечена векселем). У підсумок Балансу включається чиста реалізаційна вартість, яка визначається шляхом вирахування з дебіторської заборгованості резерву сумнівних боргів [47].

Рядок 1635 «Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами» показує суму авансів, одержаних від інших покупців у рахунок наступних поставок продукції. Дані для заповнення цього рядка беруться з кінцевого сальдо рахунку 681 «Розрахунки за авансами одержаними»

Реалізація продукції підприємства – це насамперед відчуження активів, що належать підприємству, шляхом їх продажу з метою відтворення використаних

засобів підприємства від отримання прибутку для задоволення різноманітних потреб підприємства та його власників. Результати діяльності ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» від реалізації продукції відображаються у формі № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)». Даний звіт являє собою бухгалтерський документ, в якому підсумовуються доходи і витрати звітного періоду.

Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» виробництво та реалізація продукції відносяться до основної діяльності підприємства, що, в свою чергу складає частину операційної діяльності [47]. Тому доцільно буде проаналізувати частину форми № 2, яка присвячена фінансовим результатам від операційної діяльності.

У статті «Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)» ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» розкриває дохід (виручку) від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг (у т. ч. платежі від оренди об'єктів інвестиційної нерухомості) за вирахуванням наданих знижок, вартості повернутих раніше проданих товарів, доходів, що за договорами належать комітентам (принципалам тощо), та податків і зборів [46]. Для заповнення даного рядка 2000 інформацію беруть із оборотів за дебетом субрахунків 701, 702, 703 із кредитом 791 за мінусом оборотів за дебетом субрахунку 704.

При визнанні доходу застосовують норми ПСБО 15 «Дохід», відповідно до якого дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, інших активів) визнається в разі наявності всіх наведених нижче умов:

1. покупцеві передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (товар, інший актив);
2. підприємство не здійснює надалі управління та контроль за реалізованою продукцією (товарами, іншими активами);
3. сума доходу (виручка) може бути достовірно визначена;

4. є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигод підприємства, а витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені [39].

При реалізації готової продукції ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» обов'язково списує її собівартість. Виробнича собівартість реалізованої продукції розкривається у статті 2050 звіту форми №2 «Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)». Для цього використовуються обороти за дебетом субрахунків 901, 902, 903. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) визначається згідно з П(С)БО 9 «Запаси» і П(С)БО 16 «Витрати» [46].

Заповнення статей чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), а також її собівартості дають змогу визначити валовий прибуток/збиток. Для цього у Звіті про фінансові результати передбачено рядки 2090 і 2095. Валовий прибуток (збиток) розраховується як різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) з урахуванням сум, які наведені у додаткових статтях.

Прибуток (збиток) від операційної діяльності (рядок 2190, 2195) визначається як алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат з урахуванням сум, які наведені у додаткових статтях.

Прибуток (збиток) до оподаткування (рядок 2290, 2295) визначається як алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків), фінансових та інших витрат (збитків) з урахуванням сум, які наведені у додаткових статтях.

Чистий прибуток (збиток) (рядок 2350, 2355) розраховується як алгебраїчна сума прибутку (збитку) до оподаткування, податку на прибуток та прибутку (збитку) від припиненої діяльності після оподаткування [46].

Результатом реалізації готової продукції є надходження грошових коштів від покупців. Така інформація відображається у Звіті про рух грошових коштів (форма № 3), а саме у першому розділі «Рух коштів у результаті операційної діяльності».

У рядку 3000 «Надходження від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)» ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» показує суму коштів, отриманих від покупців та замовників.

Інформація про виробництво і реалізацію продукції міститься також у формі № 5 «Примітки до річної фінансової звітності».

У формі № 5 в розділі VIII «Запаси» розкривається інформація про балансову вартість готової продукції. Розділ IX «Дебіторська заборгованість» містить дані про заборгованість покупців і замовників за продукцію. Підприємства, які займаються виготовленням та реалізацією сільськогосподарської продукції, деталізують інформацію про неї у розділах XIV і XV «Приміток до фінансової звітності».

Також ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» подає статистичну звітність по готовій продукції форми державного статистичного спостереження № 1П-НПП (річна) «Звіт про виробництво та реалізацію промислової продукції».

Показники форми за позиціями Номенклатури продукції промисловості, затвердженої на звітний рік наказом Держстату, які в графі 4 мають позначку «р», характеризують:

- обсяг виробленої промислової продукції (на власних або орендованих потужностях) із власної сировини та/або сировини замовника за звітний і попередній роки;
- кількість і вартість реалізованої у звітному році промислової продукції, виробленої з власної сировини;
- вартість промислових послуг за звітний рік.

У рамках договору про спільну діяльність показники форми містять дані тієї сторони договору, на потужностях якої (власних чи орендованих) вироблена продукція, та які охоплюють загальний обсяг її виробництва.

Дані замовників, які вступають у договірні відносини з підрядниками щодо виконання частини виробничого процесу або навіть повного виробничого процесу виробництва промислової продукції, форма не містить.

Показники форми ґрунтуються на даних первинної документації (відомостях, накладних, актах, картках, книг обліку) і даних бухгалтерського обліку.

У фінансових звітах розкривається уся необхідна інформація про виробничу продукцію, а саме її фактичну вартість на дату балансу, дохід від реалізації продукції, а також її собівартість за звітний період, грошові надходження, що виникли як результат такої реалізації продукції, деталізацію цих даних за сегментами тощо.

Це дає змогу користувачам фінансової звітності аналізувати дані про ефективність виробничого процесу, ділову активність підприємства, рентабельність виробництва та продажів, а також приймати виважені управлінські рішення.

2.5. Особливості постановки задачі обліку готової продукції в автоматизованих системах бухгалтерського обліку

На даний час в Україні відбувається становлення нової економічної системи, головною особливістю якої є ринкові відносини. Характерних змін зазнають і важелі управління.

Зміни умов господарської діяльності, необхідність пристосування до системи управління потребують не тільки удосконалення його організації, але й потребу в перерозподілі завдань управління за рівнями відповідальності та формами їх взаємозв'язку. Йдеться про нову систему обліку та управління, зумовлену попитом та закономірностями ринкової системи господарювання, що пов'язані із задоволенням суспільних потреб, забезпеченням інтересу працівників у досягненні найкращих результатів та всебічному застосуванні нових інформаційних технологій.

Заволодіти лідируючим положенням на ринку, забезпечити ефективну роботу працівників, освоїти нову структуру управління – все це основні завдання, які ставить перед собою керівник підприємства. Особливо це стосується бухгалтерської та аудиторської діяльності, адже це зумовлює велике використання пакетних програм обліку та аудиту, які підвищують оперативність обробки даних та вірогідність надання точної інформації, приймання найоптимальніших альтернативних фінансових та управлінських рішень.

Автоматизація бухгалтерського обліку на підприємстві та подання фінансової звітності до податкових органів в умовах сучасної зміни економіки є важливою ціллю. Досить зрозуміло, що автоматизована програма обліку не замінить професійного фахівця, але надасть можливість зекономити дорогоцінний час та сили за рахунок комп'ютерних операцій, швидко знайти математичні помилки, охарактеризувати поточний фінансовий стан господарства та його майбутні перспективи.

У функціональному плані інформаційна бухгалтерська система повинна правильно розраховувати математичні розрахунки, забезпечувати підготовку

заповнення, перевірку та друк звітної документації, виконувати нехитбе перенесення облікових даних з однієї форми в іншу, забезпечувати доступ до минулорічної документації та звітності.

Для забезпечення вказаних можливостей, інформаційна система повинна налічувати єдину базу даних по поточному стану обліку на підприємстві та в архіві, для легкого отримання відомостей на запит користувача. В залежності від характеристик обліку, бази даних повинні відповідати структурі затвердженого плану рахунків, який задає головні параметри налагодження системи на необхідну облікову діяльність.

Наявність ліцензованої та надійної інформаційної системи означатиме безпеку та захищеність програми від збоїв та можливо, навмисних випадків знищення аналітичних даних. Актуально, щоб в разі збою, пошкоджену базу даних можна було відновити зі збереженням всієї інформації.

Найбільш популярною та широко розповсюдженою інформаційною системою автоматизації бухгалтерського обліку та аудиту зазначають програму «1С: Бухгалтерія». Дана програма є комплексним програмним продуктом, що призначений для оптимізації та автоматизації бухгалтерського обліку та подання фінансової звітності, управління підприємством будь-якої форми власності. Програма має резерви гнучкої настройки, яка дає можливість індивідуально налаштувати її до потреб та особливостей підприємства.

Головними завданнями програми «1С: Бухгалтерія» є ведення аналітичного та синтетичного обліку різних структурних підрозділів.

Автоматизований облік готової продукції, її рух та реалізація може бути побудована з використанням таким основних етапів.

Першим принципом (етапом) роботи в програмі є створення нормативно-довідкової бази. В програмі можна створити наступні довідники, необхідні для обліку руху готової продукції:

- довідник товарів (робіт, послуг);
- довідник контрагентів;
- довідник договорів;

- довідник користувачів;
- довідник цін.

Для вибору необхідного довідника в меню надається його структурна побудова (рис. 2.5).

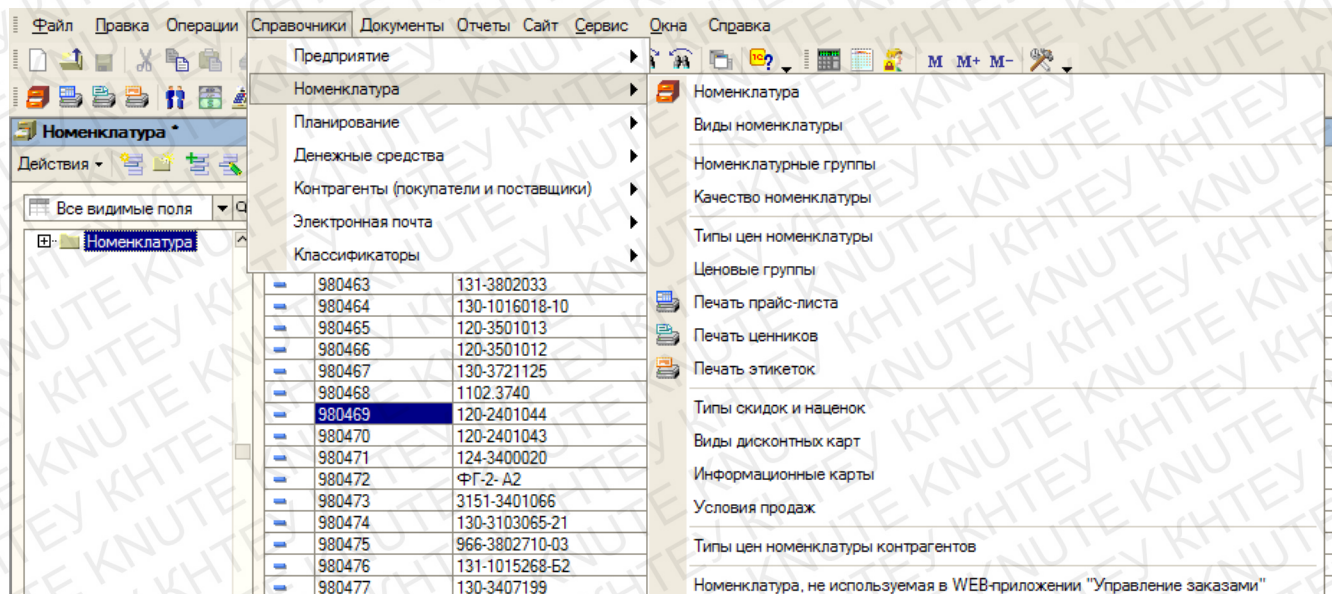

Рис. 2.5. Вікно «Довідники»

Довідник контрагентів застосовують для організації обліку розвантаження, виписки рахункових документів у розрізі покупців, та для висвітлення процесу реалізації продукції та товарів. Основними реквізитами є: код та назва покупців-організацій, фізична адреса та банківські реквізити.

Довідник договорів з поставок готової продукції призначений для аналізу постачань продукції, та для розрахунку отримуваних сум і здійснення передбачення з отримання грошових коштів за надану продукцію. Його структура: код фонду утримувача, код покупця, назва, сума платежу згідно договору та номенклатурний номер.

Довідник користувачів потрібен для заповнення платіжної документації від постачальників та підрядників. Реквізити довідника: код користувача, назва, фізична адреса та реквізити банку товариства.

Довідник цін розрахований для вигідної виписки рахунків покупцям, також для роботи з цінами продукції. Даний довідник значно полегшує роботу

бухгалтера у випадку, якщо кількість асортименту у довіднику товарів досить широкий.

Для вводу залишків готової продукції на складах на ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» застосовують функцію «Картка складського обліку готової продукції». Відображаємо структуру картки, куди бухгалтер по кожному реквізиту заносить залишки за кожним номером номенклатури.

Висвітлення даних по картці обліку продукції відбувається автоматизовано в міру надходження та відвантаження товарної продукції із зазначенням залишку.

Продаж готової продукції здійснюється у супроводі видаткових документів, які можна умовно поділити на документи для роздрібної та для оптової торгівлі. Умовний поділ, тому що є певні настройки господарських операцій, які надають можливість виконувати різні функції щодо торгівельної діяльності. До документів роздрібної торгівлі залучають «Видаток з роздрібної точки» та «Передача в роздрібну торгівлю». Щодо оптової торгівлі – «Видаткова накладна», «Зведена видаткова накладна», «Повернення покупця».

Відвантаження товарів, готової продукції супроводжується формуванням та випискою рахунка покупцю, в якому зазначають дату здійснення відвантаження, номер рахунку-фактури, назва організації, підрозділ та матеріально відповідальна особа, контрагент, номер договору, форма розрахунку, вид продукції та його номенклатурний номер, кількість, ціна за одиницю, сума ПДВ, загальна сума.

При відвантаженні також формують «Видаткову накладну», в якій вказують інформацію про довіреність, згідно якої здійснюється відпуск товарної продукції.

Виходячи з сформованої інформації відбувається реєстрація рахунків і накладних у книзі особливої форми, в якій вказують коли була здійснена реалізація продукції та коли відбулася оплата за неї.

При застосуванні програми «1С: Бухгалтерія 8.2» можливо обліковувати всі виробничі процеси розпочинаючи з моменту купівлі сировини та матеріалів до реалізації готової продукції. При цьому, всі виробничі операції будуть автоматично відображені і в бухгалтерському обліку і в податковому обліку. На

протязі виробничого місяці всі затрати, пов'язані з виробництвом будуть відображені на рахунках обліку витрат.

Повна комбінація дій бухгалтерії з обліку операцій виробничого характеру міститься в розділі «Виробництво» автоматизованої програми. Послідовність операцій розпочинається із оформлення документа «Вимога-накладна». Особливістю є те, що всі запаси призначені для виробництва готової продукції, повинні спочатку бути оприбутковані на склад, а вже потім можуть передаватися у виробництво.

Готова продукція оприбутковується на склад за плановою собівартістю. Далі, в кінці місяця, на підставі інвентаризації оприбутковуються залишки незавершеного виробництва. Кінцевою операцією виробництва є визначення фактичної собівартості готової продукції, з включенням до підсумку загальновиробничих витрат.

Розберемо послідовність дій з обліку виробництва у програмі «1С:Бухгалтерія 8.2». Вигляд вікна «Виробництво» наведено на рис. 2.6.

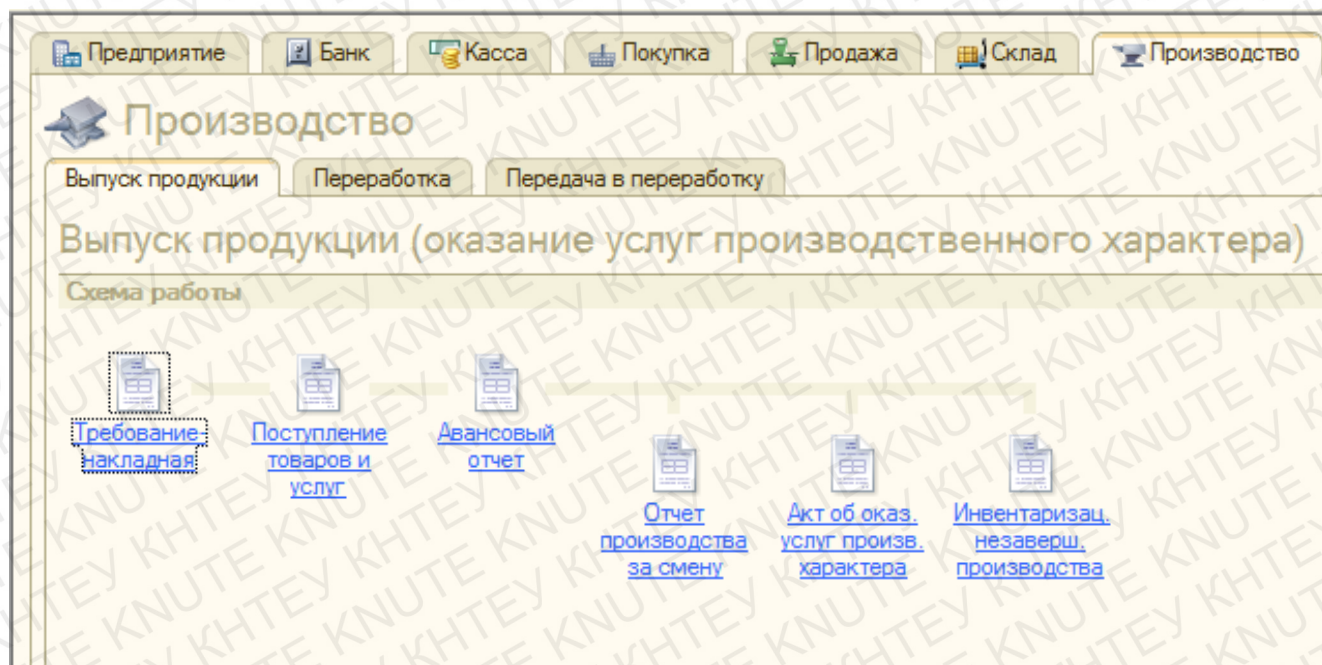

Рис. 2.6. Вікно «Виробництво»

Для здійснення передачі матеріалів на виробництво зі складу формують документ «Вимога-накладна». Вся вартість матеріалів, що зазначена в документі, буде списана на витрати виробництва. В даному документі можна зазначити різні

види затрат: виробничі, загальновиробничі, витрати на збут та адміністративні витрати. В обліку вони відповідають списанню вартості матеріалів на відповідні рахунки.

Перерахунок матеріалів, вказаних у документі, прикріплюють до відповідної номенклатурної групи, яка встановлює аналітику витрат (рахунки витрат). Розподіл загальновиробничих витрат при визначенні собівартості готової продукції буде зроблено саме на зазначену номенклатурну групу матеріалів.

Підсумкове обчислення собівартості продукції розраховується автоматично за допомогою документу «Закриття місяця» (рис. 2.7).

Закритие месяца: Проведен

Действия ▾

Номер: AA000000001 от: 31.10.2018 12:00:00

Организация: Коростенський шляхзалізобетон

Список	БУ	НУ
⊕ Начисление амортизации	☒	☒
Переоценка валютных средств	☐	
Распределение ТЗР	☒	
Корректировка фактической стоимости номенклатуры	☒	
Списание расходов будущих периодов	☒	
Расчет и корректировка себестоимости продукции (услуг)	☒	
⊕ Регламентные операции по бухгалтерскому учету	☐	
Расчет торговой наценки по проданным товарам	☒	
⊕ Технологические операции по налоговому учету		☒

Ответственный: ... x Q

Комментарий:

Все операции Печать ▾ OK Записать Закрывать

Рис. 2.7. Вікно «Закриття місяця»

Даний документ супроводжує досить значну частину регламентних операцій в обліку господарства. Особливістю є те, що кожна регламентна операція проводиться один раз на місяць для бухгалтерського обліку, та один раз

на квартал для податкового обліку. Для оформлення регламентних операцій застосовують:

- коригування фактичної вартості номенклатури;
- визначення собівартості готової продукції.

На протязі місяця облік готової продукції обчислюється за плановою собівартістю, а в кінці місяця розраховується фактична її собівартість. При визначення фактичної собівартості виготовленої продукції готують записи на різницю між нормативною та фактичною собівартістю готової продукції, відбувається розподіл прямих та непрямих витрат за виробничими підрозділами.

Після того, як відбулося оприбуткування продукції, наступним етапом є її реалізація. Реалізація готової продукції характеризується одним з ключових моментів господарської діяльності ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон». В результаті цього процесу з'являється соціальна необхідність виготовленого продукту, його відповідність потребам покупця чи замовника. Шляхом порівняння отриманих доходів і витрат товариства визначається фінансовий результат.

Стан розрахунків з замовниками і покупцями за реалізовану готову продукцію на початок періоду, та стан розрахунків на кінець звітного періоду відображаються на рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками».

Дохід від реалізації готової продукції визначається за наступних умов:

1. покупцеві передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію;
2. підприємство не здійснює надалі управління та контроль за реалізованою продукцією;
3. сума доходу (виручка) може бути достовірно визначена;
4. є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигод підприємства, а витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені [39].

Документація з реалізації готової продукції зберігається у вікні «Продаж», наведеного на рис. 2.8.

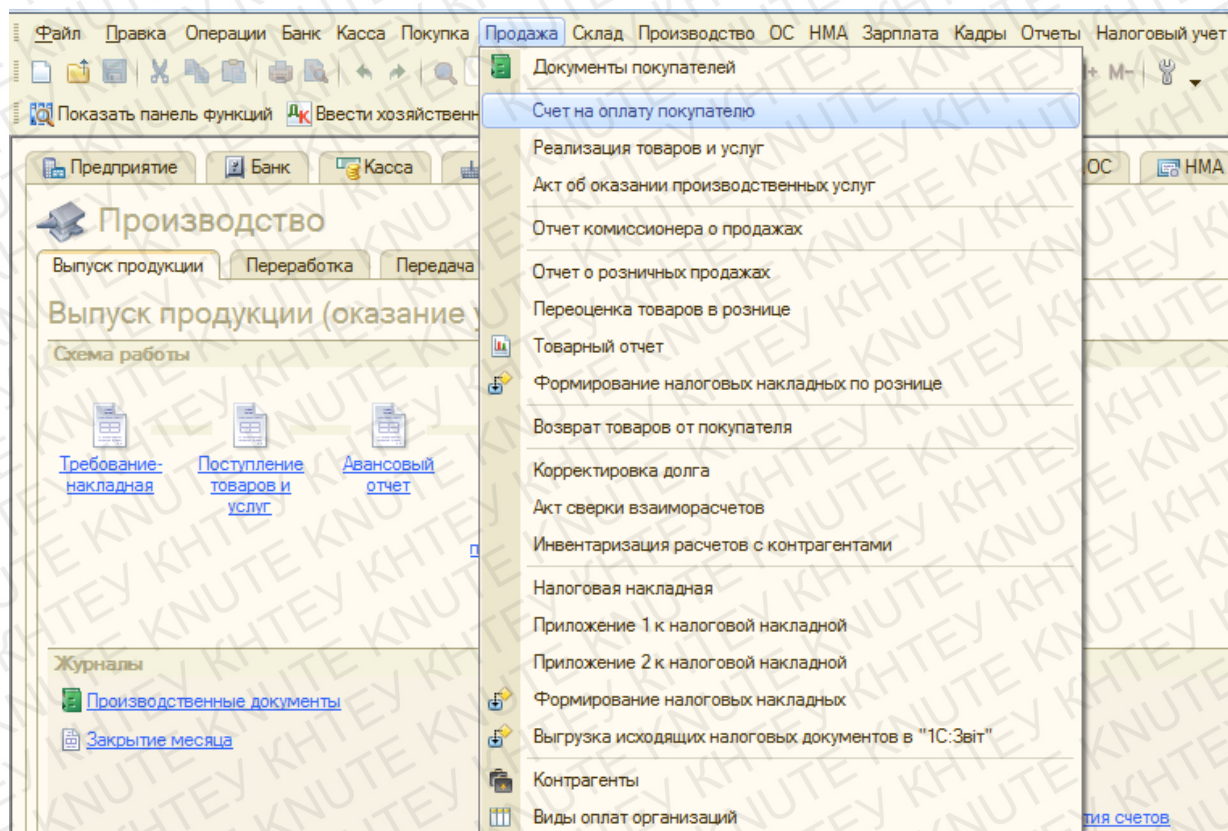

Рис. 2.8. Вікно «Продаж»

Перед початком реалізації оформляємо документ «Рахунок на оплату покупцеві», натиснувши на ньому у закладці та оформивши всі необхідні поля та реквізити (рис. 2.9).

Счет на оплату покупателю: Записан

Цены и валюта... Действия... Советы ?

Номер: AA000000001 от: 30.10.2018 0:00:00

Организация: Коростенський шляхзалізобетон Ответственный: ...

Контрагент: Аврора Договор: Основной договор

Склад: Основной склад Банковский счет: Осн.рах. в ПАТ "ПРИВАТБАНК", м.Київ

Адрес доставки: ...

Товары (2 поз.) Услуги (0 поз.)

№	Номенклатура	Количество	Ед.	К.	Цена	Сумма б/с...	Скидка	Сумма	% НДС
1	Балка Б-18	3,000	м3	1,000	50,00	150,00		150,00	20%
2	Плита П-12	4,000	м3	1,000	70,00	280,00		280,00	20%

Тип цен: Основная цена продажи Автоматический расчет НДС.

Всего (грн): **516,00**

НДС (сверху): **86,00**

Комментарий: ...

Счет на оплату Печать OK Записать Закрыть

Рис. 2.9. Вікно «Рахунок на оплату покупцеві»

Після заповнення даного документу, для оформлення накладної на відвантаження продукції правою кнопкою вибираємо створити документ «Реалізація товарів і послуг» (рис.2.10).

Реализация товаров и услуг: Продажа, комиссия. Не проведен

Операция ▾ Цены и валюта... Действия ▾ Советы ?

Номер: AA000000001 от: 30.10.2018 15:17:54

Организация: Коростенський шляхзалізобетон ... Склад: Основной склад ...

Контрагент: Аврора ... Договор: Основной договор ...

Документ расчетов: T x

Товары (2 поз.) Услуги (0 поз.) Счета учета расчетов Дополнительно Печать

Заполнить ▾ Подбор Изменить

№	Номенклатура	Количество	Ед.	К.	Цена	Сумма б/с...	Скидка
1	Балка Б-18	3,000	м3	1,000	50,00	150,00	
2	Плита П-12	4,000	м3	1,000	70,00	280,00	

Тип цен: Основная цена продажи Автоматический расчет НДС.

Всего (грн): **516.00**

НДС (сверху): **86.00**

Комментарий:

Расходная накладная Печать ▾ **OK** Записать Заккрыть

Рис. 2.10. Вікно «Реалізація товарів і послуг»

Оцінка готової продукції при здійсненні її реалізації залежить від елементів облікової політики підприємства, в частині оцінки запасів при вибутті з підприємства. Для вірного відображення таких операцій необхідний контроль лишків запасів. У випадку, якщо у вікні «Налаштування параметрів обліку» системи «1С: Підприємство 8.2» зазначено прапорець, що відключає функцію контролю лишків, то при списанні готової продукції система не буде здійснювати контроль за правильністю дій бухгалтера та можливе неправильне визначення собівартості вибуття продукції.

Для достовірного розрахунку собівартості готової продукції, які підлягають реалізації необхідно:

- оформити та зробити проведення документу оприбуткування та вибуття готової продукції в хронологічному порядку, за системним годинником спочатку надходження та оприбуткування, а після – реалізація. Якщо ж документи оформляють минулим числом, то хронологічний порядок

необхідно встановити шляхом перепроведення документації за допомогою функції «Групове перепроведення документів» у командному меню «Сервіс».

- звірити єдність значень облікових параметрів в операціях з надходження та вибуття.

Складовою часткою ціни реалізації є податок на додану вартість, що враховується в ціну продукції за ставкою 20 відсотків до об'єкта оподаткування. Об'єктом оподаткування виступають операції платників податку.

Відображення господарських дій з реалізації в бухгалтерській програмі позначається видом торгівлі. При здійсненні торгівлі операція реалізації відображають документом «Реалізація товарів та послуг» із зазначенням операції «Продаж, комісія». Документ оформляють в розрізі договору «З покупцем».

Номенклатуру продукції, яка підлягає продажу, вказується у вкладці «Товари». Заповнюючи перелік продукції можна застосовувати функцію «Підбір», що дає змогу бачити лишки товарно-матеріальних цінностей господарства.

Для оформлення кореспонденції по даному документу необхідно зазначити рахунки обліку готової продукції та ТМЦ, взаєморозрахунків з контрагентами та відображення операцій з реалізації.

Як правило, рахунок виручки від реалізації та собівартості пов'язані однозначною відповідальністю. Усі потрібні дії таких відповідностей керуються у довіднику «Схеми реалізації». Так як в одному документі можуть відображатися операції з реалізації різних видів готової продукції, то для кожного окремого виду передбачається можливість зазначення своєї індивідуальної схеми.

Розрахунок собівартості розраховується співвідношенням дати документу та дати обліку.

Податкова собівартість розраховується визначенням податкової собівартості залишків продукції, яка списується.

Відбиття в автоматизованій системі обліку операцій, пов'язаних з поверненням вже придбаної продукції відбувається документом «Повернення

Оборотна відомість з готової продукції надає інформацію про визначення кількісного руху, початкових та кінцевих залишків, надходження та вибуття продукції за певний проміжок часу. Період може бути задано будь-який. Даний звіт забезпечить перевірку достовірності ведення кількісного аналітичного обліку в програмі. Розходження в отриманих результатах за даними даного звіту та бухгалтерською оборотно-сальдовою відомістю будуть показувати, що при проведенні документів у русі готової продукції зустрічаються помилки в документуванні господарських операцій.

Відомість по залишкам готової продукції надає залишки продукції по формі, плану рахунків, постачальник чи по виробничому підрозділі, та забезпечує перевірку вірності ведення кількісного та бухгалтерського обліку. Бухгалтер може сформувати звіт по залишкам за певними реквізитами, такими як організація, підрозділ або вид товарної продукції та іншими ознаками.

Інвентаризаційна відомість готової продукції на меті має визначення залишків продукції по підрозділу, відповідальних особах, рахунку формування інвентаризаційного опису на задану дату. Результатом формування звіту є Інвентаризаційна відомість.

Практичним способом контролю за рухом готової продукції є картка готової продукції. Завданням складання такої картки – це аналіз виробничого циклу певного виду продукції в розрізі окремих документів по підприємствах-покупцях, матеріально відповідальних особах, виробничих підрозділах.

Вихідна інформація в автоматизованій програмі «1С: Бухгалтерія» містить наступний перелік звітів по готовій продукції:

1. реалізація за контрагентами;
2. відомість реалізації готової продукції;
3. аналіз відвантаження та оплати;
4. дебіторська заборгованість за термінами виникнення;
5. оборотно-сальдова відомість;
6. оборотно-сальдова відомість по рахунку.

Відомість реалізації готової продукції за контрагентами створюється випадку, якщо чисельність найменувань продукції не перевищує відмітки в одну тисячу найменувань, та відображає обсяги реалізації по кожному контрагенту в розрізі назви продукції. Звіт представлений у вигляді таблиці, у верхній частині наведено найменування товарів, в рядках відповідні контрагенти.

Можливість створення Відомості реалізації готової продукції є основою для формування звіту з реалізації продукції з висвітленням торговельної оцінки. Аналіз відвантажень пред'являє стан взаєморозрахунків із покупцями за певний період часу. Для проведення аналізу зазначають конкретну організацію, період, бухгалтерський рахунок, валюту та контрагента.

Розрахунки з дебіторами в розрізі строку виникнення заборгованості знаходить місце у «Звіті по дебіторській заборгованості за термінами виникнення». Фахівець обирає період аналізу взаєморозрахунків, підприємство, напрямок діяльності, рахунок та національну валюту. Наслідком створення звіту є аналіз документації в перетині сплати, що закривають дебіторську заборгованість.

Особливу роль при організації автоматизованого обліку готової продукції на ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» займає використання функцій для одержання інформаційних довідок. Формуючи комп'ютерний документ, бухгалтер може отримувати паперові аналоги документів за допомогою пристроїв друку, для перевірки інформаційних даних. Застосування автоматизованих документів за встановленими даними бухгалтер може здійснювати контроль за наступними встановленими параметрами:

- перевірка правильності складання кореспонденції рахунків, використовуючи довідник «проводки господарських операцій»;
- контроль за законністю та достовірністю здійснення розрахунків;
- контроль повноти вихідної інформації, використовуючи первинні дані та дані розрахунків;
- вчасність виконання розрахунків та оформлення результатів на бухгалтерських рахунках.

Оформлення факту переміщення продукції з одного місця збереження до іншого в автоматизованій системі підтверджується складанням документу «Переміщення товарів» з видом операції «Товари, продукція» (рис. 2.12).

Перемещение товаров: Товары, продукция. Не проведен

Операция: Действия

Номер: AA000000001 от: 30.10.2018 16:00:27

Организация: Коростенський шляхзалізобетон

Отправитель: Основной склад Получатель: Основной склад

Товары (1 поз.) Товары на комиссии (0 поз.)

№	Номенклатура	Количество	Ед.	К.	Счет учета о...	Счет учета п...	Нал. назн. (НДС)
1	Товарный бетон	5,000	м3	1,000	26	201	Обл. НДС

Ответственный:

Комментарий:

Перемещение товаров Печать OK Записать Закрыть

Рис. 2.12. Вікно «Переміщення товарів»

Даний документ призначений для оформлення передачі номенклатурних позицій між різними цехами чи складами. Як склад «Відправник» зазначається те місце зберігання, з якого відбувається розвантаження продукції, а склад «Одержувач» - місце, куди надходить відвантажена продукція.

Таким чином, нами було розглянуто особливості постановки задачі обліку готової продукції на ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» із використанням спеціальної бухгалтерської програми «1С: Підприємство 8.2».

Висновки до розділу 2

Важливим етапом діяльності будь-якого виробничого підприємства, а ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» зокрема, є формування достовірної інформації про наявність на складі та рух готової продукції, а також її реалізації покупцям і замовникам. Провівши відповідне дослідження щодо обліку такого роду інформації, можемо підсумувати наступне:

1. Кожна операція, тобто надходження продукції з виробництва на склад, чи її реалізація за межі підприємства повинні оформлятися відповідними первинними документами. Ці документи повинні мати ряд обов'язкових реквізитів.
2. Фінансовий облік виробництва та реалізації готової продукції є обов'язковим для всіх підприємств. Фінансовий облік фіксує інформацію про поточні витрати виробництва у поелементному розрізі, а також об'єми реалізації готової продукції, прибутки підприємства та стан дебіторської і кредиторської заборгованості.
3. Необхідність ведення управлінського обліку на виробничих підприємствах є вимогою часу та ринкових умов. Управлінський облік готової продукції займає одне з провідних місць у загальній системі обліку і є важливим з погляду впливу показників, що формуються при обліку готової продукції, на результат діяльності підприємства.
4. У фінансових звітах розкривається уся необхідна інформація про виробничу продукцію, а саме її фактичну вартість на дату балансу, дохід від реалізації продукції, а також її собівартість за звітний період, грошові надходження, що виникли як результат такої реалізації продукції, деталізацію цих даних за сегментами тощо.
5. Автоматизація бухгалтерського обліку на підприємстві та подання фінансової звітності до податкових органів в умовах сучасної зміни економіки є важливою ціллю.

РОЗДІЛ 3

КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ВЛАСНОГО ВИРОБНИЦТВА

3.1. Методика контролю готової продукції

Результатом діяльності будь-якого виробничого підприємства є випуск готової продукції. Вартість готової продукції переходить зі сфери виробництва у сферу обігу, де визначаються кінцеві фінансові результати. Виходячи з цього, питання ефективного контролю за готовою продукцією є дуже актуальним.

Питання, пов'язані з внутрішнім контролем готової продукції, висвітлювали вітчизняні та зарубіжні економісти. Найбільш ґрунтовно проблеми контролю розглянуто в працях вітчизняних учених: Ф.Ф. Бутинця, А.М. Герасимовича, С.Ф. Голова, В.І. Єфименка, В.Я. Савченка, В.В. Сопка та інших, а також зарубіжних науковців П.С. Безруких, Д. Блейка, Б. Нідлза, В.Ф. Палія, Я.В. Соколова.

Правильно організований внутрішньогосподарський контроль готової продукції на підприємстві дає змогу слідкувати за правомірним оприбуткуванням, відповідальним зберіганням, раціональним використанням продукції. А чітко визначена на документальному рівні система внутрішнього контролю готової продукції дасть змогу уникнути не тільки зайвих витрат, розкрадань, зловживань із боку посадових осіб, але і штрафів.

Організація системи внутрішнього контролю готової продукції у сучасних умовах господарювання є одним з актуальних питань, які й досі потребують подальшого наукового дослідження.

Внутрішній контроль забезпечує відповідність конкретного об'єкта прийнятим управлінським рішенням і спрямований на успішне досягнення поставленої мети. Основною його метою є об'єктивне вивчення фактичного стану справ у суб'єкта господарювання, виявлення та попередження тих чинників і умов, які негативно впливають на виконання прийнятих рішень і досягнення поставленої мети та доведення цієї інформації до органу управління [59, с. 135].

У системі управління внутрішньогосподарський контроль є не надзвичайним заходом, а невід’ємною частиною управління, тому що не можна здійснювати управління без систематичного контролю над матеріальними цінностями, їх раціональним використанням, операціями і процесами, пов’язаними з виробництвом та реалізацією продукції і сировини. Своєю чергою, внутрішньогосподарський контроль є системою постійного спостереження за ефективністю використання майна господарського суб’єкта, законністю і доцільністю господарських операцій та процесів, збереженням грошових коштів і матеріальних цінностей.

На основі проведеного дослідження нами було виділено основні завдання внутрішнього контролю операцій із готовою продукцією (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Основні завдання контролю за готовою продукцією

Контроль за відвантаженням і реалізацією продукції виконує на ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» бухгалтерія, яка стежить за дотриманням встановленого порядку документування операцій з відвантаження готової продукції, за правильністю застосування цін, своєчасністю пред’явлення документів на оплату до банку. Важливим об’єктом контролю є також витрати на збут.

Таким чином, для успішного вирішення вказаних завдань на ПАТ «Коростенський шляхзалізобетон» рекомендується здійснювати контроль готової продукції у певній послідовності, за стадіями господарської діяльності: придбання сировини, виробництво та реалізація (рис. 3.2).